Jesús Ferrer Guzmán
Manuel Guasp García
Josep M. Soriano Bessó

La construcció del *Casino de la Plaça.* Un esforç col·lectiu en 1927

Per a conèixer la història del local del *Casino de la Plaça* hem d'acudir, en primer lloc, a una anècdota que sense cap dubte marca el seu inici. A Ramón Portalés Palop [1] li agradava contar-ho amb eixa sorna que tant ens plaïa als qui l'escoltàvem:

> «M'aguelo Ramón, a l'hora del sopar, venia quasi totes les nits del casino marmolant i queixant-se de les males condicions que reunia el local. La societat s'anomenava *Círculo Liberal Monárquico de Alacuàs* i estava situada al carrer Major, en el pis de la casa que confrontava en el carrer Nou (Venerable Sarrió), on vivia José Mª Guillem, *el tio Cassola*. *Açò no pot continuar aixina*...repetia. Estem en 1926, en la dictadura de Primo de Rivera, no t'ho perdes».
>
> «Una nit, quan m'aguelo arribà a casa malhumorat com sempre, se trobà amb la dona que li deia: *Estic ja farta de sentir-vos a tu, i als de la junta. Hui mateix he parlat amb Federico el metge, i li he comprat la casa de la tia Doblona que dona a la plaça i al carrer Major. Ahí tens el paper de la senyal...* Esta història l'he escoltada de menut en ma casa, i eixe és el començament del casino de la plaça. I quan dic el casino m'estic referint al local, a l'edifici -aclaria Ramón- perquè el que és la societat venia de molt anys en arrere».

[1] Ramón va néixer en 1945 i faltà en agost de 2009. La seua família va estar molt lligada a la vida del *casino de la plaça*. Quan en 1975, després de vora 40 anys d'hivernació de la societat titular del casino, es legalitza la societat hereva amb el nom de *Ateneu Cultural i Esportiu*, Ramón ocupa la presidència fins l'any 1981, i promou una ampla i reconeguda activitat cultural (conferències, cine-club, etc.). Fou regidor de l'Ajuntament d'Alaquàs en les primeres eleccions municipals democràtiques de 1979 per l'UCD, i després de varies legislatures també pel PSOE.

Efectivament, la societat existia ja en el segle XIX i tenia vinculada una banda de música. En 1885 les desavinences entre els músics acabaren produïnt una escissió, que donà pas a la que seria coneguda com la *banda Nova* ó *casino Nou*, o la *Blava* perquè eixe era el color de la bandera. La banda i la societat originària, per raons de diferenciació, serien conegudes a partir d'eixe moment com *El casino Vell* i la seua banda *La Vella* ó *La Primitiva*, o també *La Roja* també pel diferent color de la bandera. L'altra seria en conseqüència *La Nova* o *La Blava*.

La primera societat de la que es té constància, vinculada a la banda *Roja* o *La Primitiva* fou creada en 1895 amb el nom de *Sociedad Instructiva y Recreativa de Alacuàs*[2]. En el Reglament, tal com explicava Juan Alabau, apareixien com a president, José Molina; fundador, Vicente Peyró; i secretari, Joaquin Vento. El local social es situava al carrer de Les Eres/Benlliure nº 28, pis principal, numeració que correspon a la vivenda carnisseria de Pasqual Cervera *Pistoles*, en el cantó del carrer Benlliure i de l'Arbre.

Deu anys més tard, en 1905, la societat aprova un nou reglament i passa a denominar-se *Societat Musical de Alacuàs*. Apareixen com a membres de la Directiva: president, Salvador Tàrrega; secretari, Pascual Campos; Vicepresident, Joaquín Vento; i vocals, Miguel Tàrrega Barberà i José Martí. I la seu social està ara ubicada també al carrer Benlliure, en el *principal* del nº 36, dalt de la vivenda propietat de Joaquín Vento *Ximo el Quartero*, local on radicà després en els anys de postguerra, la CNS i la Germandat de Llauradors.

En 1916 torna a modificar-se el reglament, i els directius que signen la documentació són: president, Miguel Tàrrega Barberà; i secretari, Luis Ros Martí. La seu social del casino és ara al carrer Major, en la part de dalt de la casa propietat de José Mª Guillem *Cassola*, segurament una andana habilitada, que confrontava el carrer Nou (actualment Venerable Sarrió). Ens trobem ara amb dues novetats que convé remarcar i relacionar: la societat ha deixat el local del carrer Benlliure, propietat de Joaquín Vento, i el nou nom de la societat passa a ser *Círculo Liberal Monárquico de Alacuàs*.

Què té a vore una cosa amb l'altra?. La denominació *Círculo Liberal* fa pensar que, entre els dos casinos i les respectives bandes, les rivalitats personals

[2] ALABAU, Juan, «La música en Alaquàs (antes del 36)», *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*,1989, vol. VIII, p. 71 a 103.

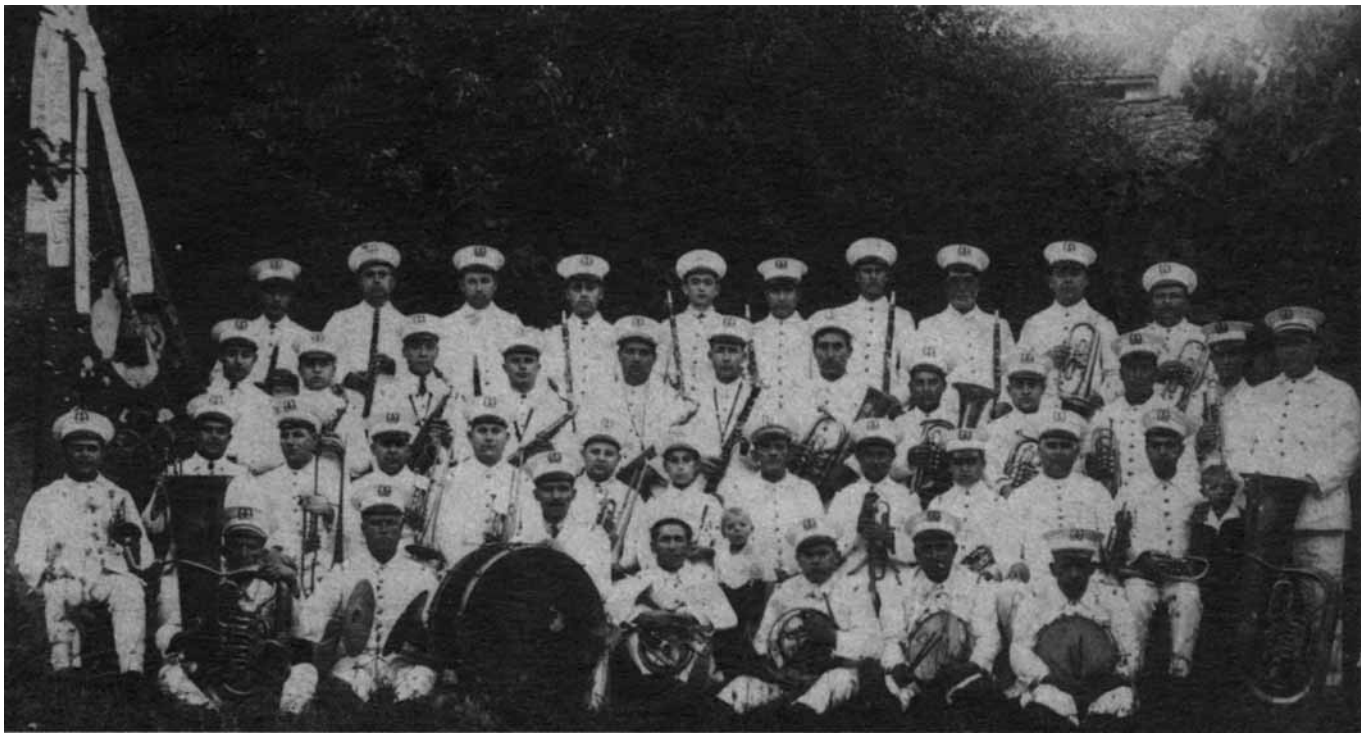

Fotografia de la banda Primitiva del Casino Roig. Els músics tots mudats se n'anaren al corral de ca la tia Marieta *la de Panolla* al carrer Nou actualment Venerable Sarrió, i posaren pel retratista. Açó ocorria al voltant de 1925.
Els noms dels músics, d'esquerra a dreta i de dalt cap a davall, hi són; Jesús *Maceta*, Francisco *Serralbo*, Ramonet *l'agutzil*, Manuelet *el Plater*, Toni *el Ferrer*, Pere *el de Fava*, Jesús *el Pastoret*, Francisco *el Carro*, Paco *el Corretger*, Vicent *l'Orelletes*, Luis *el Bollo* es l'abanderat, Tonet *el Xivato*, Emilio *el Peroler*, Pepe *el de Mona*, Vicent *el Garrofí*, Paco *el Malili*, Paco *el de Quicarra*, Tomás *el de Maceta*, Vicent *el de Mona*, Francisco *el Pastoret*, Justo *el de Mona*, Francisco *el de Guerra*, Tomaset *el de Quicarra*, Francisco *Menau*, Pere *el Bollo*, Paco *el Cercat*, Paco *el Bello*, Francisco *el de la Formatgera*, el flauta, Francisco *França* el director de la banda, Ismael Martí, Pepe *el Fava*, el pare, Gumersindo *el Peroler*, Micalet *el de França*, Salvador *Ronquera*, Paco *el Casabán* el del bombo, Ricardo *Casatany*, Daniel *Maceta*, Pepe el *Grill*, Sento *el de França*.

«van a girar al voltant de la música però també, a partir d'ara, al voltant de la lluita política. Entre els anys 1910 i 1915 ambdues societats s'han integrat ja formalment en els esquemes de l'estructura política dominant a Espanya des de la Restauració d'Alfons XII: d'una part el *partit Conservador* de Cánovas del Castillo i Maura, i d'altra el *partit Liberal* de Sagasta i Canalejas.

Estructura política sustentada, tinguem-ho present, en una realitat social de molta penúria econòmica i de fort predomini de l'analfabetisme i la ignorància, circumstàncies totes elles que propicien el joc polític desproveït de fonamentació ideològica i protagonitzat per rivalitats caciquils. Joaquín Vento és propietari d'una fàbrica d'alcohol, home de prestigi que anys abans havia ocupat càrrecs directius al *casino Vell*. En el moment que els dos casinos es convertixen en sucursals de cadascun dels grans partits monàrquics, les rivalitats personals van en augment. Ximo *el Quartero* està ara alineat amb els pro-

Lluïset *el Bollo* era l'abanderat de la música Primitiva d'Alaquàs desfilant pel carrer de la Mare de Déu de l'Olivar. Fotografía realitzada a la porta de Voro *Torrom* cap a 1921.

homs de l'altre casino, de la banda *Nova* o *Blava*, i és lògic pensar que els de la part contrària acabaren abandonant la ubicació de dalt de sa casa, per a anar-se'n a una de nova al Carrer Major.

Hem de tindre pressent que l'altra societat musical, *la blava* o *la nova*, sota la denominació *Centro Musical de Socorros Mutuos*, al voltant de 1910 s'instal·la, al Carrer Major en front del que és ara la farmàcia Roselló abans Roca, en el primer pis del gran edifici que acaba de construir per a la seua vivenda José Mª Palop *l'advocat*, personatge principal d'esta societat. En un primer moment, després de l'escissió de la *Primitiva*, varen tindre la seu al carrer Benlliure cantó amb el carrer del Centre, en el pis de la casona coneguda com *ca Patilla*, propietat de Terencio Palop. El canvi de *la Blava* a un edifici nou i esplendorós explica per què la gent començara a denominar també la societat com a *casino Nou*.

La Banda Vella del *Casino Roig* anomenada *La Primitiva*. El retrat està realitzat en la segona dècada del segle XX. Entres els músics que s'hi trobeu, són: el mestre és D. Francisco *Fransa*, Vicent, Micalet i Pepe *els Franses*, Francisco *el Carro*, Toni *el Ferrer*, Francisco *Serralbo*, Pepe *el Faba*, *Maceta*, Tonet *el Chivato*, Vicent *l'Orelletes* i Justo *Talega*.

Este canvi a millor, amb una sala pels assajos diferenciada de la resta del local, crea una situació d'evident desequilibri: els socis de *la Blava* o *música Nova* disposen d'unes instal·lacions amples i noves, mentre que els de *la Roja*, tot i ser la societat originària, la de la música *Primitiva*, es mantenen en un local vell i amb moltes precarietats. La frustració i el malhumor que regnava entre els directius de *la Vella* són ben explicables en aquell context de rivalitats i punyetes, malhumors i renecs que, segons contava el seu net, traslladava Ramón Portalés Pròsper a la seua dona, per la nit a l'arribar a casa quan tornava del casino.

COM ERA L'ALAQUÀS DE 1927?

En aquells anys del primer terç del segle XX, Alaquàs era un poble menut amb una població al voltant dels 3.000 habitants. El perímetre urbà era molt reduït, i estava limitat per la sèquia de Benager, el molí, el castell, i el carrer *de la sèquia* (c/ Padre Guillem); el carrer de València, que arribava fins el *camí nou* on ja havien algunes cases a dreta i esquerra cara a Torrent, perquè no

existia encara *la fillola,* actual Avinguda del País Valencià, els corrals de les cases del carrer València que donaven a camps d'horta, i el carrer *nou* (c/ Venerable Sarrió) que acabava en l'inici de l'actual carrer Germanies. Més enllà del Convent, hi havia algunes peroleries i algunes cases vora el Camí Vell de Torrent. Peroleries i cases que continuaven per la carretera d'Aldaia fins el carrer de Sant Gaietà, vorejant el terme d'Aldaia al llarg del *cavalló*, fins arribar al carrer de Sant Josep que moria, després de deixar a mà dreta el carrer de l'Arbre, en la peroleria del *tio* Eusebio Tàrrega i en la fàbrica d'alcohol dels V*ento,* vora la sèquia de *Benager*, que discorria en direcció cap al castell i al molí.

I atenció! Trenta anys abans, en 1890, el perímetre d'Alaquàs encara era més reduït. En la part que dona cap a Aldaia, les cases només arribaven fins al final dels carrers de Sant Jeroni i Sant Hipòlit. Fou al llarg de la dècada de 1890 quan es van obrir rectes els nous carrers del *barri*: Dr. Barberà, Canalejas, Dos de Maig, de la Pau, Mare de Déu de l'Olivar i Sant Francesc. De fet, aquesta expansió urbana facilità sense dubte que, en aquestos trenta anys que van des de finals del segle XIX fins la dècada dels anys 20 Alaquàs passara dels 2.300 habitants a sobrepassar els 3.000.

L'ocupació laboral de la gent no era tan amplament agrícola com en altres poblacions de la comarca, que contaven amb el doble o el triple de fanecades de conreu de secà o d'horta. La fabricació de perols havia generat històricament una diversitat en el treball, diversitat que fou espantada precisament per la limitació de terres del propi terme, i que anà en augment en els darrers anys del segle XIX i primeres dècades del XX, en la mida en què anaren apareguent activitats artesanals de manufactura de la fusta i del ferro. En línies generals, podem dir que en 1927, els alaquasers treballaven en l'agricultura, en les peroleries i en els tallers que anaven apareguent pel poble.

Hi havia a Alaquàs molt poques famílies amb grans propietats agrícoles. Predominaven els llauradors amb un o dos campets de dues, tres o quatre fanecades en l'horta, i un o dos camps més en el secà de garroferes, oliveres o vinyes. Existien també al Bovalar i al Pla de Quart explotacions agrícoles de major tamany que ocupaven, bé permanentment o de manera temporal en moments estacionals, a un número no molt elevat de jornalers agrícoles; o bé llogaven a llauradors menuts pagant-los el jornal junt amb el de la cavalleria amb el carro de la seua propietat que portaven per a la feina.

Este peonatge agrícola augmentà lleugerament en estes primeres dècades del segle, amb l'aplicació de l'energia en els pous de rec i a l'originar-se la plantació de tarongers en el secà, conreu aquest que per trobar-se en finques més grans necessitava jornalers per a cavar, esporgar, toldar, collir, etc. De tota manera estes noves finques o masos, només en dos o tres casos, eren propietat de famílies del poble. I es donà el cas que al voltant de 1915, aparegué un foraster de Quart de Poblet, Ballester, que comprà al voltant de 50 fanecades d'horta tocant el poble, a la dreta del camí nou cara a Torrent, les plantà de tarongers, alçà un mur de pedra al voltant de la finca, i al mig de la finca construí una casa per a viure a l'estiu.

Pel que fa a les peroleries, cal destacar en primer lloc la seua ubicació: totes estaven situades en la part del poble delimitada, a grans trets, entre la sèquia de Benager, abans d'arribar al castell, el carrer Benlliure i la placeta dels Ollers, el carrer de San Jeroni, el carrer del Convent i la senda del cementeri que eixia per la part de darrere del convent i el corral de les Oblates.

Quines peroleries existien en 1926 en Alaquàs? Tenim constància de: 1) Miguel Tàrrega Forriol *els Garrofins*, entre els carrers Dr. Barberà, Mare de Déu de l'Olivar i Canalejas, 2) Salvador Tàrrega Gil *Xaparro* al carrer de Sant Hipòlit; 3) Eusebio Tàrrega *tio Eusebio* al final del carrer de Sant Josep; 4) Emilio Gil Lerma *ca Milio* entre el carrer del Convent, Dr. Barberà i Sant Jeroni; 5) germans Barberà *Morimos*, entre la senda del cementeri i el Camí Vell de Torrent, 6) Francisco Serrano *Quico el Godoi*, en la placeta dels Ollers al final del carreronet que no trau cap, 7) Enrique *el General* en el carrer Sant Josep, entre els carrers sant Francesc i Castelló; i 8) la peroleria de *ca Quicarres*, en el carrer Sant Hipòlit, que donava als corrals de les cases del carrer Sant Jeroni...

Respecte al personal ocupat en la fabricació de perols i cassoles, hem d'advertir que no tota la mà d'obra s'ocupava de les feines de la fabricació. Totes les peroleries tenien també treballadors *carreters* dedicats al transport, bé de la terra i demés matèries primeres, bé de la fornilla per al forn de coure, o bé dels productes acabats que calia fer arribar als mercats de consum: a la ciutat de València o a les poblacions de les diferents comarques valencianes, fins i tot de la Manxa i Terol.

Quines eren les altres activitats, distintes a l'agricultura i als perols, que en estos anys de la dècada anterior a la II República donaven feina als alaqua-

sers? En la biografia de Salvador Moret Palop[3], a partir de la feina d'ordinari del seu pare, en la qual col·laborava de ben menut, s'oferix una variada mostra de productes fabricats en els tallers del poble: llits de torneria, catrets, flautes, necessers i plomiers, neveres i tapes de wàter, llits, mobles corbats, joguines, matalàs i somiers, panderetes, castanyoles, calces, *calcetins* i jerseis, taps de suro, culleres, palmitos... A més a més estaven els tallers de carros, els obradors de xocolata dels Montoro i de González *Parapapí*, la conserva en el cantó dels carrers de València i Padre Guillem, la fàbrica d'alcohol dels Vento, els ferrers, els torners que de manera autònoma feien feina per als tallerets, els carreters que treballaven en la fornilla, les carnisseries, els forns, les botigues d'ultramarins, i les dones que en casa tenien màquines de fer calça i feien feina per les tendes de València... També en estos anys hi havia alaquasers que tenien la feina fora del poble, en botigues obertes a València, o bé distribuïnt productes com el carbó, teles, alfals, etc., en València, Aldaia o altres pobles del voltant.

RESPOSTES COL·LECTIVES A PROBLEMES COMUNS

Per entendre millor, l'empenta col·lectiva i de societat que va animar les famílies vinculades a la *banda Vella o Roja* per a construir un casino, que anava a ser de tots, hem de detindre-nos un moment per analitzar alguns fets que, sense dubte, expliquen esta predisposició dels alaquasers a trobar respostes col·lectives a problemes comuns. Ens referim, en primer lloc, a l'existència en cadascun dels casinos d'una organització assistencial de caràcter mutualista. De fet, el nom legal del *casino Nou/banda Blava* ho indica explícitament: *Centro Musical de Socorros Mutuos*. No hem pogut recollir cap documentació escrita d'esta societat i lamentem no poder oferir informació. Sí que ens han arribat els successius Reglaments o Estatuts del *casino*, i per ells hem pogut conèixer amb cert detall cóm operaven estes associacions mutualistes per cobrir, encara que precàriament com més endavant vorem, la contingència de la malaltia.

Una altra realitat associativa rellevant és la constitució de la cooperativa agrícola *Progreso Agrario* , anomenada S*indicato Agrícola* en la terminologia legal

[3] Soriano Bessó, Josep M., «Biografies: Salvador Moret Palop», *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs,* 2001, Volum XX, p. 189 a 196.

d'aquells moments[4]. Dos anys abans de la compra de la casa de la plaça per a construir el casino, en 1924, els llauradors d'Alaquàs decidixen agrupar-se per a facilitar l'ús de ferramentes, el subministrament d'adobs i llavors, etc. Prenen consciència de la necessitat d'ajuntar-se i organitzar-se per poder utilitzar xicoteta maquinària que molts d'ells no poden tindre en propietat exclusiva, o per abastar-se de productes en millors condicions de preu o de subministrament. Varen trobar col·laboració en Torrent on, des de feia alguns anys i vinculada al *Círculo Catòlico*, existia una cooperativa agrícola amb una secció de crèdit (convertida després de la guerra civil en Caja de Ahorros).

És significatiu aquest fet, com també ho és, la constitució a partir de 1915, de diferents societats per a construir pous d'aigua i poder regar les terres de l'horta en moments de sequera, o transformar en regadiu els secans del *Bovalar*[5]. Es tractava de comunitats amb capital aportat pels llauradors en forma de participacions o accions repartides en funció del nombre de fanecades, i la necessitat l'aigua per al seu regadiu.

[4] Planells Segura, Mariano i Soriano Bessó, Josep M., «El Sindicato de Agricultores de Alaquàs. Comentario y estatutos», *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs,* 1991, Volum X, p. 69 a 73.
[5] Tarín López, Ramón, «Els nostres llauradors. Transformació agrícola, sistemes de rec i la reforma agrària», *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs,* 1994, Volum XIII, p.102.

Ens trobem amb respostes col·lectives davant d'una problemàtica comuna. En estes situacions de necessitat generalitzada, és prou habitual que aparega la figura de l'emprenedor individual, que amb l'expectativa dels guanys posa un capital en risc i oferix el servei, bé siga el subministrament d'aigua, de maquinària o d'adobs. Però no sempre és així: també es dona el cas que són els propis afectats el qui s'organitzen i troben entre tots una solució conjunta. En l'Alaquàs d'estes primeres dècades del segle XX, els llauradors opten per les respostes associatives, i deixen enllestit el camí per a què el *casino* que ha de construir-se en la plaça es faça amb la participació i l'esforç de moltes famílies del poble.

També hem de posar de relleu una altra vessant de la proclivitat associativa dels alaquasers, en esta segona dècada del segle XX. Ens referim a la pràctica del futbol entre els joves d'Alaquàs, en els moments originaris. Segons el relat de José Andreu Ferrando recollit en el llibre de les noces d'argent de l'equip alaquaser[6] publicat en 1975, els successius equips que varen anar apareguent, entre 1925 i 1936, necessitaren una conjunció d'esforços tant per part dels joves practicants com dels aficionats. El Túria F.C., després F.C. Alacuàs, el C.D. Victoria, Club Deportivo Ideal, etc., tenen tots un comú denominador: la dificultat de disposar de manera permanent d'un terreny adequat, i el treball en comú que hagueren de dur a terme en diferents moments, aplanant l'espai o arrancant oliveres. És evident que al ser el futbol un esport de pràctica en equip s'afavorien estes respostes associatives, però s'ha d'admetre que les respostes col·lectives en altres àmbits de l'Alaquàs d'aquells anys (cooperativa agrícola, pous de rec en societat, construcció d'un nou casino amb l'esforç de molta gent com després vorem) estaven generant un clima propici per al treball en comú. I bona prova del que apuntem és l'experiència duta a terme, vint i cinc anys després en 1950, per centenars alaquasers en la construcció del camp de futbol de *El Rosal*, una admirable mostra de compromís col·lectiu en els tristos anys de la dictadura.

I ja que hem parlat de la pràctica esportiva del futbol, incipient en aquells anys, i coneguda ara com *l'esport rei*, hem de fer referència, encara que siga de passada, a l'esport més comú entre els homes d'Alaquàs des de temps immemorials, i que en aquells anys de la dècada de 1920 era el més practicat pels homes d'Alaquàs: el joc de pilota al carrer, modalitat *a llargues* també dita *a ratlles.* Les partides més importants dels millors pilotaris es jugaven al

[6] *Bodas de plata del CD Alacuás.1950-75*. Editat pel propi Club i imprés per García Ferrer.

carrer Benlliure, però també es jugaven partides als carrers Nou/Venerable Sarrió, Sant Hipòlit, Canalejas, Dos de Mayo, etc. Justament en estos anys de les darreries de la dècada dels anys vint, és quan s'inicia en el joc a llargues Virgilio Besó *Patilla*, conegut també com *El saque d'Alaquàs*, i reconegut als pobles de La Safor i de La Marina, durant les dècades dels anys 30 i 40 com al feridor número un de l'especialitat *a llargues*.

PRIMAVERA DE 1927: MANS A L'OBRA

Contàvem a l'inici com María Besó García [7] la dona de Ramón Portalés Pròsper, tanca el tracte de la compra de la casa de la *tía doblona*. A continuació, segons consta en l'escriptura de compra, el dia 12 d'abril de 1926 davant el notari d'Aldaia compareixen: per la part venedora Federico Peiró Portalés casat amb María Alegre Bonet, i per la part compradora: Ramón Portalés i María Besó. El document notarial indica que es tracta d'una casa de planta baixa *con altos, corral y otras dependencias, con puerta falsa a la plaza Mayor, cuya medida superficial no consta, sita en la villa de Alacuàs, calle Mayor número seis, manzana dos, lindante por derecha saliendo con la de Salvador Català Peris, izquierda la Plaza Mayor, a la que hace esquina y por retro de los heredores de José Vento*. El venedor, Federico Peiró Portalés, de *ca Bocaos*, havia comprat la casa en setembre de l'any anterior, *a Rosendo Miquel Planells i Rosario Rios Gimeno, y otros, según escritura autorizada por don Gaspar Ripoll, notario de Torrente*. El preu de la compravenda, que figura en l'escriptura, és de 4.000 pessetes però molt probablement Ramón Portalés havia lliurat més diners, en la senyal de compromís o en quantitats a compte posteriors, perquè de fet figura en els llibres com a prestador creditor per un import de 13.000 pessetes i ja en Agost de 1926 cobra els corresponents interessos.

En la documentació [8] de què disposem, tot i que els estatuts del *Círculo*

[7] Formava part de l'ampla família dels *blaiets* (*Quaderns d'Investigació d'Alaquàs,* 2000, Volum XIX). Germans seus eren: Francisco, iaio de Paco *el garí*; Batiste, iaio de Miguel i Paquita *de la impremta*; i Mercedes, iaia de Fina, Jeroni, Pepe i Paco, de *ca Jeroni*.

[8] Guardada amb molta cura per Pasqual Cervera Requeni, i el seu fill Pascual, i que a finals de la dècada dels anys 1980, fou lliurada per a la seua custòdia a José Mª Soriano Portalés. El material que ens ha arribat inclou els Reglaments de 1895, de 1905, 1916, 1932 i 1933, i entre altres papers i llibres apareixen: *Recibos de la construcción del edificio, Recibos de devolución de préstamos e intereses, Libro de Caja y Préstamos, Libro de la cuenta de Vales de las series A y B más los de la sala de música, Libro de Mayor de las cuentas generales del Casino, Relaciones específicas de cuentas generales de préstamos desde 1928 al 1951.*

Liberal Monárquico de 1916 recullen les funcions de la *Junta Directiva*, són els integrants de la que s'anomena *Junta Administrativa* els que duen endavant totes les funcions per tal de construir el *casino*: redacció del projecte (encomanada a un aparellador de València anomenat Tudela), acords amb els obrers per a la demolició de la casa, aprovisionament de materials, revisió i pagament de factures, generació de fons via prèstecs personals i emissió de abonaments, etc. Podem imaginar fàcilment la il·lusió que van despertar aquells plans d'obra entre els centenars de famílies, que des de l'escissió esdevinguda en 1885, quaranta anys en arrere, amb la creació de la banda rival, *La Nova*, se sentien emotivament lligades al casino de la banda *Vella* instal·lat en unes dependències molt més precàries que el casino oposat.

Perquè el casino *Nou*, cal tindre-ho pressent, no té un local en propietat, però està ubicat, en règim d'arrendament o de precari, en la planta primera d'un gran edifici construït per l'advocat José Palop Guillem, en el que té la seua vivenda familiar a la planta baixa. Al casino s'arriba a través d'una escala lateral, en la part esquerra de la façana, i consta de dues sales grans: una per a les taules de joc i servei de cafeteria, i una altra per als assajos dels músics. Es tracta d'unes dependències noves i modernes, això sí, però prestades. A diferència d'este Casino *Nou*, l'altre, el casino de la banda *Vella* serà el resultat del treball i de l'esforç d'una organització societària, d'un col·lectiu d'homes disposats a sacrificar-se per poder dir - *açò ho hem fet entre tots, i este edifici és nostre* -.

El sistema utilitzat per a construir el *casino* no va a ser el d'un preu tancat amb un contractista, sinó que l'obra es durà a terme per administració: els directius arriben a un acord en cadascun dels proveïdors de mà d'obra o de materials, i van pagant segons van presentar-los les factures. El 14 de maig, després de Pasqua i dels novenaris de Sant *Francisco*, s'inicia la demolició de la casa que dura fins el 12 de juny. Segons les notes presentades al cobrament pel mestre d'obres José Cervera Barberà [9], l'enderrocament es feu entre el 14 de maig i el 14 d'agost, per oficials que cobraven un jornal diari de 9,5 pessetes i peons que en cobraven 7,75. Cal destacar, entre els oficials, la nombrosa presència del cognom Cervera, tots ells descendents d'una primitiva família d'obrers de vila de la que varen sorgir professionals tan coneguts

[9] Totes les factures, tant dels jornals dels obrers com dels materials, subministraments o serveis, porten la signatura de conformitat a més de la acreditació del seu pagament dels següents membres de la *Junta Administrativa*: Emilio Gil Lerma *el Peroler*, José Benedito *Taller Corbats*, Francisco Besó B*laiet*, Ricardo Campos i Salvador Soriano.

com els *Cerveres, els Mustios*, el *tio Jesuso*, etc. El cost de l'enderrocament sumà un import de 1.250 pessetes, que van significar un número de jornals pròxim als 140.

En el mateix mes de juny i sense interrupció, començaren les obres de l'estructura bàsica de l'edifici: fonaments, desaigües, alçada de parets i vigues, planxés, sostre, etc. I per les factures de la feina dels obrers, que arriben fins a principis de desembre, pot pensar-se que continuarien tot seguit les dels acabats i de la pintura, per a què per les festes de Nadal i de Cap d'Any de 1927 estiguera tot enllestit.

A *l'Annex I* es reflexa el detall del cost de cadascuna de les diferents partides de l'obra: enderrocament, obrers, atobons, pòrtland, ferro, pis, etc. El cost total registrat en els llibres de comptes arriba a la xifra de 46.682 pessetes, xifra equivalent al valor actual d'aproximadament 750.000 euros, és a dir 125 pessetes dels inicis del segle XXI abans de l'euro. A esta xifra, han d'afegir-se les 13.000 pessetes de la compra de la casa, aportades per la família Portales Besó a títol de préstec.

LA PARTICIPACIÓ DELS SOCIS EN L'OBRA

Podem suposar que en els jornals i en l'aprovisionament de materials es va seguir un criteri de prioritització a favor dels socis. No tots els noms que apareixen en les relacions de treball dels obrers corresponen a socis del casino, però els pocs que no ho són apunten a cognoms no coneguts en Alaquàs. Figuren en la llista de socis: el ja anomenat José Cervera Barberà, que es qui signava els fulls de seguiment de treball, segurament com a encarregat de l'obra; els germans José i Vicente Cervera Saez (oficials), i més Cervera sense el segon cognom: Joaquin Cervera *el Mustio* (oficial), Jesús Cervera *jesuso* (oficial), Juan Cervera (oficial), Miguel Cervera (peó); Manuel Roca (oficial), Miguel García (peó), Francisco Ferrer (peó), Antonio Escribá (peó), Ramón Bartual (peó), els germans Vicente i Fernando Pons (peons), i Francisco Forriol (peó).

També són socis els que realitzen el transport dels enderrocs i la runa de la casa, i dels materials per a la construcció: els germans Vicent i Batiste Portalés Gil, Lorenzo Soriano, Francisco Cervera i Ramón Portalés.

Pel que fa als proveïdors, als *Annexes II i III* hem distingit els d'Alaquàs dels que estan radicats a València o en poblacions veïnes, amb la indicació del subministrament realitzat. I en la llista d'Alaquàs indiquem si són o no socis del *casino*. Són majoria els que ho són, però de la resta no podem confirmar si eren o no socis del *Casino Nou* i, per tant, no podem mesurar la intensitat del criteri discriminatori utilitzat. Cal fer una observació interessant. En els documents que acrediten cadascuna de les despeses realitzades (factures, albarans, rebuts, notes, etc.) els proveïdors utilitzen una curiosa i col·loquial, diversitat de denominacions del *casino*, donades les circumstàncies que concorren en la societat promotora d'aquell nou edifici: seu de la música del *casino*, del partit polític primer i del partit de la Dictadura després. Els proveïdors es dirigixen indistintament al: *Círculo Monàrquico Liberal, Círculo Musical, Centro Liberal Monárquico, Casino Liberal, Sociedad Unión Patriótica, Junta Administrativa del Círculo, Junta Administrativa Casino Liberal, Comisión Administrativa Nuevo Local,* etc.

No hi ha constància escrita, en la documentació que ens ha arribat, de les aportacions personals de treball, no remunerades, realitzades pels socis, les seues dones o els seus fills. Segons informacions orals recollides, foren freqüents les feines fetes de manera voluntària i sense remuneració, per a alleugerar l'obra, o facilitar els acabats finals i la neteja abans de la inauguració. Justament per eixe caràcter gratuït, i no representar un cost en diners que ixen de la caixa, no apareixen estes prestacions en els llibres de comptes. Estes col·laboracions eren dutes a terme amb orgull i satisfacció per les famílies, i reafirmen el caràcter il·lusionant i participatiu que va presidir la construcció del *casino*.

ELS SOCIS PROCEDIEN MAJORITÀRIAMENT DE NUCLIS FAMILIARS MOLT COHESIONATS

Repassant la llista de socis -*Annex IV*- del *casino Vell*, donats d'alta fins 1930, crida l'atenció l'absència d'alguns cognoms de famílies de reconeguda tradició al poble. L'explicació és ben senzilla: pel que hem escoltat dels majors, la majoria de les famílies estaven vinculades, amb major o menor militància, a una de les dues bandes. Els Reglaments del *casino Vell* explícitament indiquen que els socis - *no poden pertànyer a altra Societat d'objectius afins establerta en esta mateixa població*. No disposem de documentació escrita referida als socis de l'altre casino, ens referim al *Nou*, però és molt probable

Francisco i Emilio Català *els Carros* i
José Mª Sanz Aguilar *el Grill*

que molts d'aquells avantpassats que no figuren en la relació que s'adjunta,estigueren vinculats a l'altre casino, el de la banda *Nova*.

Un detall a tindre present: a partir de la creació de la banda *Nova* a finals del segle XIX es produiren matrimonis de dispar procedència, però era prou freqüent que cadascú mantinguera la seua vinculació originària, per fidelitat familiar. I al poble eren molt comentades les incidències i tensions que es produïen entre alguns matrimonis més vehements amb motiu sobretot de la participació de les bandes als certàmens.

Si observem la llista de socis, podrem comprovar la reiteració en què apareixen alguns cognoms, en molts dels casos de pares, germans, *tios* i cosins. Es tracta de nuclis familiars amples que donaven una forta base associativa i cohessionaven el conjunt. Oferim al lector a continuació, algunes referències per poder identificar i reconéixer, sota la mirada dels nostres dies, a alguns d'estos nuclis familiars:

Aguilar, famílies conegudes com a *Tierra, Grills,* de *ca Malia, Molla*
Alfonso, coneguts com a *Tirri, el Telegrafiste*
Andreu, coneguts com a *Bou, Cabellera*
Barberà, coneguts com a *els de ca Fava, Favero, Ximo dels carros*
Besó, coneguts tots ells com a *els Blaiets, Patilles*
Campos, coneguts com *Benzines*
Català, coneguts com a *Blai, Vicari, Carro, Perolers*
Cervera, obrers de vila *Cerveres*, *Mustio*, *Jesuso*, *Terreola,Lecue,el Roig*
Cervera Requeni, carnissers coneguts com a *Pistoles*
Cubells, coneguts com a *Pollastres*
Escribà, coneguts com a *Picanyeros*
Ferrer, coneguts com a *Pastorets*
Forment, referits a *Conoles, Casabanes, Pere, Guai, Mandoc, Corroc,etc.*
Forriol, del *Forn de Librada,* de *ca la Llanca*
Garcia, families conegudes *Panolles, ca Toni el ferrer*
Gil, perolers *els Milios, Quicarres*
Guasp, de *ca Nelet l'asto*
Guerrero, de *ca el Guerrero, Sariers, Pelleros*
Guillem,coneguts com als *Paterneros de ca Bocaos*
Lino, coneguts com a *els Lino, Orelletes, Guerra, l'Abanderao, els Bollos,etc.*
Llàcer, referits a *Rutllo, Matalafers*
Martí, coneguts com a *el Groc, Cullerer*, *Llépol, Navarro,Colomo,Morenet,*
Martinez, referits a *el Rei, Maseta*
Montalt, de *ca les Benites, Nelo de Beatris*
Muñoz, germans coneguts com a *Purivi* i *el Potecari*
Palop, coneguts com a *el Rutllo, ca l'Angel*
Pallardó, de *ca Barrina, ca els Baldomeros*
Parra, de ca *els Maios, Picanya*
Peirò, coneguts com a *els Calderons, Pepet de Bocaos*
Pons, coneguts com *Matxets*
Portalés, coneguts com a *els Burros*, *Cul pelut, de l'Estanc*
Roca, coneguts *Panolles*
Ros, referits als *Moliners,* de *ca les Ferreres*
Ruiz, referits als *Peregrins*
Sanmiguel, coneguts com a *Anguileros, Parrotjes*
Sanz, de la Costureta o l'Escoleta
Tàrrega, coneguts com a *Garrofins, Franses, Nenos, Panolles, Cullerer*
Usedo, coneguts com *Millonaris* o *de la Viuda*
Verdeguer, conegut com *el tio Torero*

D'ON EIXIREN ELS DINERS PER A LA CONSTRUCCIÓ DEL CASINO?

Hem apuntat abans la xifra de 46.683 pessetes del cost total de la construcció més les 13.000 ptes. de la compra de la casa. A esta xifra cal afegir 1.462 pessetes pels interessos que resulten de l'endeutament generat, com després explicarem. D'acord amb les dades numèriques reflectides en els llibres de comptes, al llarg dels anys 1926 i 1927, totes estes foren les despeses originades.

D'on provingué el finançament? D'on eixiren els diners? Ja sabem que la compra de la casa es va produir de manera espontània, i que la família Portalés García adelantà els diners, en forma de préstec amb una remuneració d'un 6% d'interessos, que la societat anà periòdicament abonant des d'eixe mateix any de la compra.

El dia 12 d'abril de 1926 s'ha formalitzat la compra de la casa - *I ara què, d'on traguem els diners per a fer front a les despeses de l'obra?* - es plantegen els homes que abanderen el tan desitjat projecte de tindre una seu pròpia. En l'Alaquàs d'estos anys no està present l'activitat bancària (fins l'any 1960 no es va obrir la sucursal de la *Caja de Ahorros de Valencia*) i no és probable que les oficines dels bancs o de les caixes d'estalvis que operen a Torrent o a València volgueren entrar en un finançament tan distant i aventurat. Hem explicat abans que ens trobem davant d'una obra amb un fort recolzament col·lectiu. Per aquells anys era freqüent, en barriades de València i en altres pobles de L'Horta, la construcció de casinos republicans, *cases del poble* o societats obreres amb una forta implicació directa dels seus socis o afiliats. És per això ben explicable que el finançament del casino de la banda *Vella* es duguera a terme des del seu inici amb un compromís econòmic amplament compartit. I en certa manera planificat, com ara vorem.

El dia 12 es signa la compra davant el notari, i el dia 17 del mateix abril de 1926 s'aprova en Junta General l'emissió de 4.000 *vales*, per valor de 5 pessetes, que han de ser subscrits pels socis [10]. Es tracta de abonaments o accions que van a fer partícips de la propietat del casino als seus titulars. Com que les disponibilitats econòmiques dels socis eren molt diferents, no es

[10] Els *vales,* tant els de la sèrie A emesa en 1926 com de la sèrie B de 1927, porten la signatura dels que en eixe moment integraven la Junta Directiva: José Besó *Blaiet* com a president, Luis Ros com a secretari, Pascual Cervera *Pistoles* tresorer, i Miguel Tàrrega *Garrofí* comptador.

determina que l'adquisició dels *vales* es fera amb un criteri igualitari perquè, molt probablement, una part important dels socis no hagueren tingut possibilitat d'adquirir les 18 o 20 accions de mitjana que els haguera correspost. El criteri que se seguix és que els *vales* es compren lliurement, de tal manera que, segons podem comprovar a l'*Annex IV*, en la columna on s'indica el número de *vales* apareixen titulars en quantitats molt diverses: entre l' 1 i els 180 amb un predomini de les subscripcions de 10 o 20 *vales*.

Al llarg de l'estiu i la tardor de 1926, i de l'hivern de 1927, els socis van subscrivint els *vales*. Els directius són conscients de què les 20.000 pessetes que estan recollint són insuficients per a fer front a totes les despeses de l'obra. Ha passat ja vora un any des que compraren la casa, però no s'han precipitat i han actuat amb cautela. Ara, mesos després, ja tenen constància de la resposta entusiasta dels socis i de què la compra de les accions s'ha dut a terme amb èxit. És per això que, un any després de la compra de la casa, ja en la primavera de 1927, prenen l'acord d'enderrocar la casa i de fer, sense parar, els fonaments i tirar avant l'obra. Saben que van a necessitar més diners, però ara ja tenen constància de què compten amb un col·lectiu il·lusionat que fins i tot ha compromès els seus estalvis en la compra dels *vales*.

Ignorem si s'arribaren a fer gestions en les oficines dels bancs o de les caixes que operaven a Torrent i València. Si ho feren resultaren infructuoses, perquè és el soci Manuel Montalt Llopis[11] el que facilita a la societat el diners per a completar el finançament de l'obra: 5.000 pessetes en un primer lliurament, i 15.000 pessetes en diferents lliuraments al llarg de l'obra.

No tingueren prou amb aquest préstec, com fàcilment podem comprovar: les disponibilitats eren de 40.000 pessetes (20.000 de l'import de les dues emissions de *vales* i les altres 20.000 pessetes del préstec) però el cost de la construcció arribava a les 46.682 pessetes i a aquesta xifra calia afegir-li els interessos que eren generats per les 13.000 pessetes que havia adelantat Ramón Portalés per a la compra de la casa, i del préstec de les 20.000 pessetes que els havia fet *Nelo de Beatris*.

Pel que indiquen els llibres de comptes, entre els anys 1928 i 1930 es va recórrer a la generació d'altres ingressos per la via de nous préstecs perso-

[11] *Nelo de Beatris*, comercialitzava pienso i palla a través d'un magatzem en el poble de Benaguacil. Tenia quatre fills: tres dones, dos casades a València i una a Barcelona. El fill es casà en Benaguacil.

nals. Hi havia una doble raó: calia cobrir la mancança de les 6.682 pessetes i el pagament dels interessos, i al mateix temps, no sabem per quina raó hagueren de tornar-li, entre 1929 i 1930 a Manuel Montalt Llopis les 20.000 pessetes prestades. El mateix Ramón Portalés deixà 2.000 pessetes, Miguel Tàrrega Forriol 7.000 pessetes, Francisco Besó Ramos 2.000, i Pasqual Cervera Requeni 3.693 pessetes. Tots estos préstecs anaren tornant-se, en diferents lliuraments. El darrer pagament, de 1.000 pessetes, es realitza en gener de 1936 a Miguel Tàrrega Forriol.

Els llibres dels comptes, i els documents que ens han arribat, donen a entendre que la Junta Administrativa registra amb molt de detall tot el moviment econòmic relacionat amb la construcció del local, com es pot comprovar en les notes que transcrivim en l'*Annex V*. Probablement perquè es tractava d'un muntant econòmic de certa consideració, que afectava a moltes famílies i calia actuar amb un màxim de transparència. En canvi, fins l'any 1930, la informació que apareix als llibres referida als comptes anuals de la activitat musical i de la secció de *Socors Mutus*, és prou més precària. Potser l'explicació es dega a que Pasqual Cervera, després de la Guerra i per a frenar els intents d'apoderament de l'edifici per part de Falange, només guardà aquella documentació que permetera demostrar documentalment el caràcter privatiu d'aquell edifici.

Entre els anys 1930 i 1936 es van generar moltes despeses, relacionades amb l'instrumental de la banda i amb l'acondicionament del pis superior per a les classes de solfeig i assajos de la banda. Despeses que, molt probablement, no deixaren acabar de netejar tots els deutes. Els préstecs més menuts foren paulatinament liquidats com hem indicat abans, i després de gener de 1936 només quedava pendent el deute a Ramón Portalés per les 13.000 pessetes de la compra de la casa. La família Portalés cobrava puntualment els interessos, i tenia la garantia de tindre el solar en el Registre de la Propietat inscrit al seu nom. Els avatars provocats per la rebel·lió militar de juliol de 1936 no van deixar que es tancara definitivament el cercle dels pagaments. Quaranta anys després, en 1975, els fills i nets dels socis del *casino Vell* i de la *banda Vella, La Roja*, que eren hereus dels *vales* de les seues famílies, decidixen reviscolar aquella primitiva societat i creen l'*Ateneu Cultural i Esportiu*. Ramón i Gaietano, fills de Ramón Portalés Pròsper, prenen la decisió de condonar el deute, i li passen a l'*Ateneu* la titularitat registral del solar i de l'edifici.

JA TENIM EL CASINO!

La inauguració oficial i solemne no serà fins el mes d'abril de 1928, però ja als inicis de l'any es donen per concloses les obres de la planta baixa i de la sala de dalt, a falta d'alguns acabaments, i la societat ocupa ja el nou local. Deixen el lloguer de l'andana del Carrer Major, en la casa que confronta el carrer Nou/Venerable Sarrió, on han estat ubicats vora quinze anys i s'instal·len ja en el flamant edifici, cantoner i lluidor.

No tenim constància del projecte ni de la memòria tècnica ni de materials que probablement redactaria l'aparellador contractat. Per conéixer la descripció i les característiques de l'edifici, ens val el valuós *Informe referent als valors històric-artístics de l'edifici de la seu de l'Ateneu Cultural i Esportiu d'Alaquàs*, redactat per l'arquitecte Vicent García Martínez, en l'expedient de l'Ajuntament d'Alaquàs per a l'aprovació del Pla Especial de Protecció i Reforma Interior del Centre Històric. S'adjunta com *Annex VI.*

Els socis es troben ara amb una seu social de molta prestància, ubicada molt a prop del castell, cantoner al mateix Carrer Major i a la plaça. Justament en la mateixa plaça, en el mateix any de 1927 i en el solar d'un antiquíssim hostal, acaben també de construir, a l'arranc del Carrer Major i tocant el castell, tres cases d'una factura arquitectònica apreciable[12]. Les dues construccions noves li donaren a la plaça un aire modern i enlluernat. És fàcil imaginar l'orgull amb què els socis del casino *Vell* prengueren possessió d'aquell edifici, posat en peu amb els esforços de tanta gent.

Tots els anys les dues bandes celebraven la festa de Santa Cecília, patrona de la música, amb passacarrers, misses i balls, i sempre sorgia algun motiu de discusió per tal de posar en joc la rivalitat latent. Al tindre ja una seu social nova i lluidora però, les celebracions de la banda *Roja* foren de molta més moguda i participació pel que ens conta Maria Moret, nascuda en 1920[13]:

«Mon tio Batiste el Blaiet cunyat de ma mare, era molt del casino Roig, com tota la seua família. La seua germana Maria és la que adelantà els diners per

[12] Els detalls de la construcció d'estes tres cases apareixen en la biografia de Francisco Tàrrega Mas *Paco el de la Nena*, publicada en *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs,* 2004, Vol. XXIII, p. 178. Ara, en l'any 2010, només queden dues de les tres cases: la de més a prop del castell fou enderrocada anys en arrere per a comunicar l'anomenada, ja des de 1927, plaça del *casino* amb la placeta del Santíssim.

[13] *Vide* la seua biografia a *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, 2002, Vol. XXI.

a la compra de la casa de la Doblona. La festa de Santa Cecília la celebraven el diumenge següent de Pasqua florida. Recorde que jo havia pres eixe any la comunió. Quatre xiquetes combregadores, filles de socis, anàvem portant unes borles nugades a l'anda. Les meues cosines Paquita i Carmen *la Brodaora*, que eren prou més majors que jo, anaven sempre totes convoiades a tots els actes, i jo anava amb elles. En *ca el tio Rullo*, en el Carrer Major, entre la casa «dels galgos» (coneguda després de guerra com "dels parxisos" perquè havia un talleret que en fabricava) i la casa del tio Blai, hi havia un corral molt gran on feien totes les paelles el dia de Santa Cecília, i d'eixa casa eixia la Santa. Les dones dels socis cosien i brodaven el mantell de la Santa, i era un honor tindre-la en custòdia en casa...»

Tenim també el testimoni de Doloretes Martí Miguel *la Tana*[14], nascuda en 1923. El seu pare, Ismael Martí Barberà *el Groc* ocupà la consergeria el primer any del nou casino, i guarda memòria de tots aquells moments:

> «Hi havia molta festa. Per a ajudar i traure diners, s'organitzava ball tots els diumenges. Li deien el ball del *ramellet*. Les dones anaven els dissabtes per la vesprada a collir floretes, a l'hort del *tio Vicari* que estava a l'altra banda de la sèquia, en front de la fàbrica d'alcohol dels Vento, i les nugaven en un filet. A totes les parelles els donaven un ramellet quan compraven l'entrada. I feien una subhasta d'un ram de flors més gran, que el compraven. El que guanyava la subhasta tenia dret a ballar tres balls amb la seua dona. Quan en hivern l'hort no donava floretes, li deien el ball del *farol* perquè ho substituïen per un farol.
>
> Les parelles també compraven bolsetes de confetis. Recorde que, després d'agranar, els meus pares ho garbellaven per aprofitar els confetis i tornar-los a posar en bolsetes. Durant el ball, els crios estàvem mirant en els racons o ens posàvem baix de la taula del billar.
>
> Les dones tenien molt que vore en la vida del casino i de la banda, en els balls, en les carnestoltes, en els certàmens, en la festa de Santa Cecília... La majoria d'elles vivien al carrer de Sant Jeroni i als carrers del *barrio* (de l'Olivar, de la Pau, Sant Francesc, etc.). De totes elles, recorde les tres germanes conegudes com *Casabanes*, sobretot la tia Carmen, mare de Carmen casada amb *Carinyo* que faltà ara fa uns mesos vora els cents

[14] *Vide* la seua biografía a *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, 2004, Vol. XXIII.

anys [15]. Era una dona tremenda, molt divertida. Tenia una altra germana que vivia al carrer de Sant Blai. A les festes del carrer de Sant Jeroni venien a ma casa a disfressar-se. Una d'elles la recorde disfressada de sereno, amb una gorra de plat i amb un manoll de claus i un garrot llarg, com anaven els serenos. Quan l'altra banda, la *Blava*, se quedava sense premi en el certamen, això volia dir que li havien donat carabassa, a les xiquetes del carrer ens penjaven amb un imperdible una carabasseta tornejada amb un floquet roig per a burlar-se de la *banda contrària»*.

Continua María Moret rememorant com celebraven els de la banda *Roja* el fracàs de la banda *blava* en el certamen:

«Recorde una vegada que passejaren pel poble un burro amb un carret carregat amb un carabassa molt gran. A voràs quina cançó tragueren també:

En l'any 1927, sempre s'enrecordarem
la música Primitiva un casino ha estrenat
els de la blava com no volen ser menos
diuen que l'han estucat
i com no tenen diners al certamen han anat
xiques del blau no s'apureu
que a la rogeta no guanyareu

També recorde que les dues bandes anaren a un certamen que feren en Carcaixent, i com els de la Blava no tragueren premi els de la Roja els cantàvem:

A Carcaixent hem anat
al certamen que hi ha hagut
allí la banda ha triomfat
ací el premi ens han dut
ha sigut un triomf el que la banda ha tingut
que ha tocat una simfonia / que allí mai s'ha conegut
hi havia un gran senyor
al pujar a les escales
si volen saber qui
és el senyor Pardala

[15] *Vide* la seua biografía a *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, 1998, Vol. XVII.

el jurat li digué
per a vosté no hi ha res
aneu-se'n cap a casa
antes de que vos apedreguen
els d'Alaquàs i els de Torrent.

El tio Pardala era un dels principals de la blava, i també els de la roja cantaven:

Son los tres hermanos de la caridad
Ximo, Pardala i Pepe l'advocat

referint-se al tio Ximo Vento, a José Ferrando "Pardala" i a l'advocat José Mª Palop, propietari de l'edifici de davant de la farmàcia del Carrer Major on estava el casino de la blava».

PER QUÈ EL RETOL "UNIÓN PATRIÓTICA" EN LA FAÇANA?

Unión Patriótica és el nom del partit que el general Primo de Rivera ha posat en funcionament en el període de la dictadura militar en què ens trobem, amb la intenció de regenerar la vida política que, amb les viciades pràctiques caciquils, tant havien deteriorat els dos grans partits monàrquics, *Conservador* i *Liberal*. Amb el consentiment del rei Alfonso XIII anul·la l'activitat dels partits polítics existents, i amb una forta política repressiva vol posar fre a les demandes socials que venen plantejant els republicans i els socialistes junt amb les organitzacions dels treballadors.

Primo de Rivera es mira a l'espill de Mussolini, que acaba de fer-se en el poder a Itàlia i està immers en el procés de fer desaparèixer els partits polítics i governar amb el seu partit feixista. El general dictador vol que la *Unión Patriótica* siga un aglutinant de persones de cert prestigi social, amb una marcada mentalitat d'ordre, i que no han entrat en el joc dels dos partits que durant vora cinquanta anys han anat tornant-se en el govern de Madrid, en les Diputacions provincials i també en els Ajuntaments dels pobles. Ara, els alcaldes i regidors que regien els Ajuntaments són dimitits per imperatiu legal, i per ordre governativa són substituïts per persones sense adscripció política i de perfil enèrgic i autoritari. Pretén d'esta manera arraconar les camarilles polítiques habituades al clientelisme propi del caciquisme, i frenar

alhora la presència creixent dels republicans als Ajuntaments de les ciutats, reforçant així una monarquia que es troba cada vegada més desacreditada. A l'hora de la veritat, cal recordar que *Unión Patriótica* no va aconseguir un suport social sòlid, ni en les ciutats ni en les poblacions rurals. Era un partit polític artificial, i desaparegué amb la mateixa penúria i soledat amb què fou creat.

A l'Alaquàs d'estos anys 20, hi ha un home que reunix les condicions idònies per a representar a este nou i únic partit: el mestre don José Mª Sanchis Almiñano [16]. Porta més de 30 anys exercint el magisteri al poble, dos generacions d'homes han passat per la seua escola, és una persona de prestigi i no ha entrat en el joc de les rivalitats caciquils de les bandes i dels seus respectius casinos. És així com Don José Mª és anomenat alcalde.

Acostumats a ocupar de manera constant i exclusiva, les regidories a través de les respectives sucursals, a mode de franquícies, del partit *Conservador* i del partit *Liberal,* el nomenament no ha sentat gens bé als polítics locals. Sobretot als del casino *Conservador*, de la banda *Nova* escindida de la *Primitiva* a finals del segle XIX. I ara vorem per què.

Apuntàvem al principi que, entre 1910 i 1915, és quan ja, explícita i oficialment a través dels dos casinos, s'han establert al poble les dues sucursals dels dos partits monàrquics. Hi ha també una presència, però molt minoritària i sense la base social d'un casino amb banda de música, dels jaimistes o legitimistes, denominació que pren en estos anys el *carlisme.* Gràcies a la inestimable col·laboració de Joaquim Llorens hem aconseguit els noms dels integrants dels Ajuntaments d'Alaquàs *(Annex VII)*. Després, per les informacions que hem pogut recollir, hem assignat la vinculació de cada regidor a un dels dos partits, *Liberal* o *Conservador.* No hi ha presència republicana, com molt dolgudament lamenta en el seu diari Luis Lino [17], encara que sí que la hi ha, i forta, a Aldaia. Ni tampoc hi ha presència a Alaquàs del partit socialista de Pablo Iglesias, que no es donarà fins les eleccions de febrer de 1936.

[16] *Vide* la investigació, sobre la seua biografia i la seua trajectòria pedagògica, realitzada per Joaquim Llorens i publicada a *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, 2006 i 2007, Vols. XXVI i XXVII.
[17] *Vide* la transcripció del seu diari, entre el 2 de maig de 1928 i el 31 gener de 1930, en el què relata les vicissituds per crear un casino republicà a Alaquàs. *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, 1991, Vol. X.

Podem afirmar, sense cap dubte, que a partir de 1915 l'Ajuntament està en mans del partit Conservador, liderat per l'advocat José Mª Palop i durant anys mantenen una constant majoria. La ideologia del nou alcalde, el mestre Sanchis Almiñano, és molt pròxima a la de l'advocat: tots dos són fervents catòlics, monàrquics i amb una ideologia molt tradicional i d'ordre. Però els del partit *conservador*, de la banda *Nova* ó casino *Nou,* acostumats a ocupar les regidories es veuen ara desplaçats per un home, de caràcter i talant autoritari, que no té la connotació de docilitat que proporciona l'actitud subordinada del militant sotmés a la disciplina caciquil.

No fou ben rebut pels homes del casino *Conservador* el nomenament del nou alcalde. I més encara quan li arriba a don José, el mestre, l'ordre de València d'establir al poble el nou partit del dictador Primo de Rivera. Les informacions orals que vàrem recollir dels majors dirigixen cap a una difícil i distant relació entre el mestre i l'advocat. Passa el temps, don José vol mostrar-los als caps de València que manté una posició sòlida al poble, i necessita una seu social per a *Unión Patriótica*.

Entre els homes de la banda *Primitiva*, casino *Vell* (continuaran dient-se així, tot i que ara acaben d'estrenar una seu nova i esplèndida), vinculats al partit *Liberal,* no priva una ideologia definida ni consistent. En general, pot constatar-se una menor vinculació a les pràctiques religioses i a les prèdiques de la jerarquia eclesiàstica, però la cosa es queda ahí. Potser alguns dels socis,

com és el cas que hem referit de Luis Lino, estan pròxims als postulats del partit *republicà* de Blasco Ibáñez però són posicions molt minoritàries, sense pes en el casino, com ben bé es lamenta Luis Lino.

Les conviccions ideològiques dels directius del casino *Vell* són molt dèbils. Entre ells tenen prioritat més les actituds front a l'adversari, el casino oponent, que la militància amb les idees democràtiques. Tenen ara un edifici per estrenar i que han de lluir davant els rivals. A don José, el mestre, li resulta fàcil convèncer els directius del casino *Vell*, entre els quals és ben segur que hi ha molts ex-alumnes seus o pares dels seus actuals alumnes, de l'oportunitat de donar-li més esplendor a la nova seu social, posant a la façana el rètol del partit únic que governa a Espanya.

Eixa és l'explicació que li trobem. No és que entre els directius del *casino Roig/banda Vella* hi haja afinitat amb els postulats ideològics, molt propers a l'autoritaritarisme, dels prohoms de *Unión Patriòtica* servils al dictador Primo de Rivera. Senzillament, com sol ocórrer quan en un partit polític no hi ha una forta base ideològica, com ocorria en aquells partits hereus de la Restauració monàrquica, s'actuà per reacció contra el contrari. Segur que pensaren: «Els del casino Nou, durant anys, ens han mantes als del casino Vell allunyats del poder municipal, benvingut siga ara don José el mestre, que no s'entén amb els altres i ara és el que mana».

A don José el mestre, però, l'alcaldia li dura poc al haver estat destituït en 1929 el dictador Primo de Rivera. La monarquia entra en un procés imparable de descrèdit, les idees i els postulats republicans van escampant-se per tot arreu, i ell poc pot fer. Rep crítiques de totes les parts, i cada vegada es troba més incòmode. Per fi, després de 1931 deixa l'escola d'Alaquàs per anar a Torrent, fins la seua pròxima jubilació.

Quan es proclama la República, en abril de 1931, el casino de la banda Primitiva, de la *Vella* –tot i que el local és nou, no ho oblidem- passa a ser la seu del partit republicà més conservador, el que lidera Alcalà Zamora. Els seus directius ni tan sols arriben a sintonitzar amb el republicanisme dels hereus de Blasco Ibáñez. Les minories d'Alaquàs amb major convicció republicana, que venien freqüentant el casinet *Ideal*, del costat del cine, en la segona etapa de la República acaben vinculant-se a *Izquierda Republicana*, el partit del doctor Peset i de Manuel Azaña.

Pel que fa als homes de la banda *nova*, Centro Musical de Socorros Mútuos, la vinculació s'orienta cap a la *Dreta Regional Valenciana*-CEDA i també cap al partit monàrquic antirrepublicà anomenat *Acción Española*.

LA MÚSICA I LA POLÍTICA, SEMPRE PRESENTS EN LA VIDA DEL CASINO

En el moment de la construcció del nou local, en 1927, és evident que el casino és prou més que una societat musical. El reglament del Círculo Liberal Monárquico de 1916, recull esta realitat dual, seu d'un partit polític i banda música, quan indica en l'article 3er.: *La dirección, administración y representación de este Círculo estarán a cargo de un Comité y una Junta Directiva. El primero para cuantos asuntos tengan conexión con el orden político y la segunda para la administración y gobierno del mismo. Este Comité* -afegix l'article 4art. - *lo constituirán diez socios elegidos en Junta general, después de confirmada la elección por las autoridades superiores del Partido. La duración de los cargos serà por tiempo ilimitado y sólo podrá ser destituído cuando lo acuerden las dos terceras partes de los socios, o cuando así lo exijan los intereses del Partido, previo informe de aquellas autoridades.*

I per a què quede ben clar, i no quede cap dubte, al final del Reglament un article addicional remata la identificació política del casino: *Esta sociedad en lo que al orden político se refiere, estará bajos las órdenes de la autoridad superior del partido liberal de Valencia y su provincia.*

Pel que respecta a l'activitat musical, les referències del Reglament són, com és lògic, molt més nombroses i detallades. Diu l'article 6é: *En el domicilio del Círculo habrá una Banda musical formada exclusivamente por individuos pertenecientes a la Sociedad. Atendiendo a la distracción que proporcionarán las academias, la Sociedad pondrá a disposición de aquélla, local para guardar sus utensilios y verificar sus academias, además del alumbrado necesario para éstas. También el Círculo facilitarà a la Banda los fondos que necesite a sus fines artísticos en forma de empréstitos conforme a las siguientes condiciones:*

> *1ª Los préstamos referidos serán gratuítos (sin interés,* escrit després damunt i a llàpis), *obligándose a responder de ellos los solicitantes.*

2ª Los fondos facilitados nunca podrán aplicarse a objetos distintos de los que supone la adquisición y reparación de instrumentos, uniformes y composiciones musicales.

3ª La totalidad de las cantidades facilitadas a la banda nunca podrá exceder de las dos terceras partes de los fondos sociales.

4ª Todo cuanto adquiera la banda mediante el procedimiento indicado pertenecerà exclusivamente al Círculo, mientras el individuo al qual se concedió el préstamo, no lo haya reintegrado totalmente; quedando sin derecho a reclamación alguna ante el Círculo ni ante los Tribunales de Justicia.

5ª El individuo adquirente formalizará la devolución del préstamo mediante contrato con su firma, que quedará en poder de la Directiva; en el cual contrato constara que el Círculo se reintegrará del referido préstamo en cuatro anualidades, correspondiendo a cada una de éstas el veinticinco por ciento de aquél.

6ª Ante el incumplimiento de alguna de las bases fijadas en el contrato indicado anteriormente, podrá la Sociedad incautarse de los objetos adquiridos, cualquiera que fuera el estado en que se hallare la la devolución del préstamo.

7ª No podrá concederse ninguna cantidad sin el informe favorable de los elementos directores de la Banda.

Al final del Reglament, el 1er. Article addicional aclarix: *Desde la misma fecha en que se apruebe este Reglamento, el Círculo se incautará del Archivo-Repertorio de la banda, aumentándolo por medio de la adquisición de obras; adquisición que se hará de acuerdo siempre con el Director de la misma. Y en atención a los beneficios que la Banda percibe del Círculo se crea la Academia de Solfeo y Ejecución gratuíta y libre para los socios y sus hijos, a cargo de profesores de la banda, sin más que una gratificación mensual de* siete pesetas con cincuenta céntimos *para el que dirija dicha Academia. Las reglas por las que se habrá de regir las fijará el Director, quien las pondrá de manifiesto para conocimiento público.* També s' indica al Reglament, en l'article 50é, al detallar les despeses que han de atendres per la Societat (lloguer del local, reparació i renovació del mobiliari i objectes d'entreteniment, etc.): *Se gratificará a la Banda con* ciento veinticinco pesetas *por seis concier-*

tos que dará en el domicilio social cuando lo acuerden el presidente y el Director de aquélla.

De la Junta Directiva detalla el Reglament, article 14é, que *se compondrá de ocho socios. Cuatro que los elegirà la Banda de entre sus individuos y los cuatro restantes se elegirán en Junta general de entre los socios no músicos. Los cuatro primeros se sustituirán a voluntad de la Banda, excepto en los seis meses siguientes a la toma de posesión de los otros cuatro. Estos últimos se elegirán en la Junta general de diciembre, cada bienio, por votación con papeleta con lo cual cada socio votará a cuatro que no sean socios.*

En estos cinc anys, de 1926 a 1930, als que venim fent referència en este estudi, hem de destacar en la vida de les dues bandes d'Alaquàs dos fets importants: en dues ocasions una presència coincident, fortament competitiva entre les dues bandes, al certamen de València, i el canvi produït en la direcció de les dues bandes. Des de fa anys, al front de l'acadèmia de solfeig i també de la banda *Roja* del *casino Vell* està Francisco Tàrrega Barberà, conegut com *el Tort de França.* És un home autodidacta però molt vocacional, que porta molts anys alimentant de músics a la banda *Vella.* Als directius, però, segurament els pesa no haver obtingut cap premi al certamen de València de 1926. A més a més, els del *casino Nou* han contractat per a la direcció de la banda Alfredo Barona, un professional clarinetista de la Banda Municipal de València. Els de *la Vella* no poden quedar-se al darrere, han de pegar també un pas endavant, i contracten un altre professional de la Banda Municipal de València, Juan Martínez.

Les dues bandes als darrers anys han acudit molt esporàdicament al certamen de València: en 1916 *la Nova* i en 1926 *la Vella*, però cap de les dues ha obtingut premi, els han donat *carabassa* en la terminologia a l'ús. Les actuacions s'han limitat als concerts al mateix poble, als passacarrers de les festes i les misses. Ara, però, els directius de les dues societats volen estar presents als certàmens on es ventilen les porfies, per obtindre premis amb què contentar la feligresia.

Els motors es posen a escalfar. Els de la banda *Vella/Roja* en 1928 obtenen un diploma al Festival de Sedaví, però cal advertir que als festivals no hi ha premis. Al certamen de València sí, i els premis són del màxim reconeixement: ara, ja en 1929 acudixen les dues bandes, i com és d'esperar les expectatives i les tensions que comporten assolixen el màxim nivell. La

banda *Primitiva* del casino *Vell,* la banda *Roja*, obté el 2n accèssit de la Segona Secció; i a la banda *Blava* del casino *Nou*, li donen carabassa. La moral del socis i les famílies vinculades al casino *Vell* arriba al màxim nivell: hem estrenat el casino en la plaça, hem guanyat un premi al certamen de València, i als de la *Blava* els han donat carabassa. Per a les mentalitats més primàries i d'emotivitat descontrolada açò és com tocar el cel.

L'any següent, en 1930, tornen a acudir les dues bandes al certamen de València. La banda *Blava* ha canviat de mestre, Alfredo Barona és substituït per Emilio Seguí, i obté el 1er. Premi també de la Segona Secció. La carabassa esta vegada és per als de la banda *Vella*. El poble torna a estar revoltat, i les burles canvien de signe. També eixe any la banda *Blava* ha aconseguit un premi en la Festa del Pasdoble de València, i la banda *Roja* també l'ha aconseguit al certamen de Carcaixent.

Els anys posteriors es rebaixaren les tensions competitives. Les bandes acudixen al certamen de València només en dues ocasions, i sense coincidir. En abril de 1931 es proclama la República i la rivalitat de marcat caràcter caciquil de les bandes i els casinos queda en Alaquàs prou soterrada perquè la lluita política es trasllada ara a l'escenari polític, completament nou per als alaquasers, on sorgeixen fondes divergències ideològiques i socials.

LES DUES SOCIETATS COBRIXEN LA MANCA DE SEGUR DE MALALTIA

Abans d'acabar, hem de fer referència a un comú denominador de les dues societats, i al qual hem fet referència al principi, quan destacàvem la proclivitat dels alaquasers per a les respostes associatives davant els problemes comuns. Tant en un casino com en l'altre funciona en estos anys una senzilla organització per a cobrir la contingència de malaltia. Hem de tindre present una realitat que ens pot resultar estranya huitanta anys després: en 1927 no existix encara el Segur de Malaltia (no es crea fins l'any 1942) i, per tant, quan un treballador es posa malalt, senzillament deixa de cobrar el jornal. En conseqüència comencen les penúries, que acaben sent dramàtiques si la malaltia és de llarga duració.

Sí que eixistixen les iguales amb els dos metges que hi ha al poble, don Ricardo i don Federico. Les famílies paguen al metge cada mes una quantitat determinada, i aquest pagament cobrix tots els actes mèdics que la família

puga necessitar. Però si cau malalt l'home que aporta els ingressos a la família, no hi ha cobertura per a aquesta contingència. Ni tampoc la hi ha per a la vídua i els fills si el cap de família mor. Allò que ara coneguem com a Seguretat Social va a tardar encara molts anys a implantar-se en Espanya.

I que fa la gent per a fer front a estes situacions d'infortuni? Queden ja molt lluny, de fet han passat vora cent anys, els moments en què els Gremis dels diferents oficis encara atenien estes necessitats, però els Gremis van desaparèixer de la mà de les doctrines liberals que acompanyaren la Revolució Industrial, i els poders públics es desentengueren al llarg del segle XIX d'esta problemàtica que tant castigava les famílies treballadores.

A les ciutats i als pobles la gent tracta d'afrontar estes situacions de necessitat per la via associativa. En una recent publicació [18] el professor Martínez Gallego ens mostra les diferents modalitats que adopten els treballadors valencians al llarg del segle XIX i del primer terç del XX per a dispondre d'alguna mena de cobertura que assegurarà un mínim d'ingressos en cas de malaltia. En l'Alaquàs de 1927 els dos casinos oferixen una possibilitat assistencial per als seus socis.

Curiosament, el casino *Blau*, de la banda *Nova*, recull en la seua denominació este servei mutualista que la societat presta als seus socis. *Centre Musical de Socorros Mutuos* s'anomena. Però no hem pogut obtindre cap documentació ni testimonis de persones majors que ens pogueren explicar amb detall el seu funcionament. Només hem pogut constatar la seua existència, i que el fons comú proporcionava un sou al soci en cas de malaltia.

En canvi, del casino *Roig*, de la banda *Vella*, sí que hem pogut disposar d'informació a través del material que va salvar Pasqual Cervera. En el Reglament de 1916 s'indica en l'article 7é: *Los socios que, independientemente del Círculo formen contrato entre sí para socorrerse mutuamente en caso de enfermedad, tendrán derecho a un departamento.* No apareixen més referències en el Reglament. En canvi en els llibres de comptes sí que figuren, en el període dels anys 1928 a 1931, anotacions referides als pagaments que es fan, com a *dietes,* als socis malalts: en 1928, 21 socis beneficiaris que han rebut 139 *dietes* per un import de 208,50 pessetes; en 1929,

[18] Martínez Gallego, Francesc-Andreu, *Esperit d'associació. Cooperativisme i mutualisme laics al País Valencià, 1834-1936,* Publicacions Universitat de València, 2010, p. 81 i següents.

9 socis beneficiaris que han rebut 52 *dietes* amb un montant de 78,75 ptes., en 1930, 27 socis beneficiaris que han rebut 180 *dietes* que sumen 270 ptes., en 1931, són només 14 socis els beneficiaris amb 103 *dietes* que sumen 154,50 ptes.

És en el Reglament de 1932 on es descriu amb molt detall el funcionament del que anomenen *Régimen Especial de Socorros Mútuos*, però ens trobem amb la sorpresa de què és a partir d'este mateix any, en què se s'introduix en els estatuts el funcionament dels socors mutus, quan es registra anualment, una forta baixada de beneficiaris i de dietes: fins l'any 1935, només hi ha 1 soci com a beneficiari, amb *dietes* que oscil·len entre les 3 de l'any més baix i les 31 *dietes* de l'any que més se'n registren. Ignorem en estos moments quines causen concretes desencadenaren esta forta baixada, però és molt probable que tinguera alguna relació amb el trencament que es va produir eixe mateix any per part d'una part dels músics i la creació del casino conegut com *dels Galgos*.

De tota manera, tot i que l'activitat de la secció de socors mutus caigué en picat justament el mateix any en què s'incorporà als estatuts de la societat el detall del seu funcionament, es convenient que el lector conega de manera breu [19] quines eren les regles de joc establertes: del caràcter voluntari que es desprén del Reglament de 1916 es passa ara a l'adscripció obligatòria per a tots els socis del *Círculo* en edat compresa *desde los veinte a los sesenta años y no padezcan enfermedad crónica al verificar su ingreso*, es paga una quota setmanal de 35 cèntims (recordem que el jornal diari del peó d'obra és de 7,75 pessetes), les dietes per cada dia de malaltia seran de 1 pesseta cinquanta cèntims, però començaran a percebre's passats els 3 primers dies en què es dona l'avís i prèvia la baixa presentada per l'interessat i signada pel metge, si la malaltia s'allarga, es cobraran les dietes durant els tres primers mesos, passat estos *se guardaran dos sin dieta. Si la enfermedad subsiste, volverá a percibir dos meses de dieta. Se guardarán dos meses sin dieta, para volver a percibir la última dieta que es cuando se le declarará crònica la enfermedad,* cada any s'anomenen dos interventors per a rebre els avisos, visitar els malalts i possar al corrent la Directiva de les anomalíes que detectaren, etc.etc.

[19] El lector pot trobar el text íntegre del *Régimen Especial de Socorros Mutuos* en el treball de Juan ALABAU, «La música en Alaquàs (antes del 36)» publicat a *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, 1989, Vol. VIII.

Tota esta normativa que en 1932 traslladen al Reglament és molt probable que anara conformant-se en els primers anys de funcionament d'este servei mutual, i que ja existira com un reglament intern. La pregunta però, es: quan comencen els socors mutus? El Reglament de 1916 contempla la possibilitat de què els socis vulguen formar *contrato entre sí para socorrerse mutuamente en caso de enfermedad,* però no sabem quan iniciaren l'activitat. Només tenim constància de les anotacions dels ingressos de les quotes i dels pagaments de les dietes a partir de 1928. Es pot pensar que l'activitat estiguera funcionant anys abans, que el detall comptable es portara en llibres a banda, dels quals no tenim constància [20], i que a partir de 1928 els comptes de la societat integraren ja tota l'activitat econòmica.

[20] Hem de tindre present, com advertíem abans, que la documentació que vulgué guardar cautelosa i encertadament Pasqual Cervera era només aquella explicativa del procés de construcció i finançament del casino, encaminada a demostrar el caràcter privatiu de l'edifici, per tal de frenar els reiterats intents d'apoderament del casino per part del franquisme local. Matèria de màxim interés, que hauria de ser objecte d'estudis posteriors.

ANNEX I

DETALL PER PARTIDES DEL COST DE L'EDIFICI

relació numerada en blocs grapats i encor-dellats.	nº de factures	NOM PARTIDA	IMPORT-PTES.	%	NOTES
	41	CONCEPTES VARIS: projecte, contribució,factures menudes, etc.	1.677,02	3,59	
	4	ENDERROCAMENT casa vella	1250,00	2,67	
	28	JORNALS obrers de vila.	11.664,79	25,00	
	9	ATOVONS I TOTXOS	2.371,06	5,08	
	11	CALÇ, CIMENT, PORLANT	1.553,25	3,32	
	6	CALÇ GRASSA	465,31	1,00	
	13	ALGEPS	1.156,77	2,47	
	1	SENILL (CANYÍS)	290,40	0,62	
	3	BIGUES MESTRA de ferro	1.285,00	2,75	
	3	TEULADA (plaques de fibres)	2.369,25	5,07	
	5	FUSTA: bigues construcció	2.003,15	4,29	
	2	PERSIANES METÁL·LIQUES	2.212,00	4,74	
	10	FUSTERÍA, portes i finestrals	5.049,75	10,82	
	4	CORNISA I CRESTERIA	2.046,00	4,38	
	16	FERRO construcció,balcó,canals	4.851,70	10,39	
	7	cuina económica i altres PAVIMENT, taulellets,sanefa i revestiment de cuina i labavos	2.621,50	5,62	
	17	TRANSPORTS, materials obra	1.541,70	3,30	
	9	MATERIAL ELÉCTRIC	1.160,95	2,49	
	1	MOBILIARI, cadires de braços	1.113,00	2,38	
		SUMEN TOTAL PESSETES.....	***46.682,60***	100	

ANNEX II

PROVEIDORS DE MATERIALS de fora d'ALAQUÀS.

Nom	*Localitat*	*Adressa*	*Material,treball o servei*	*Quantitat*	*Preus*
Eugenio Tudela -Aparejador-	Valencia		Projecte Edifici i còpia color		250,0
Alfonso Cubells	Valencia	Carr.San Luis, 7.	9 persianes,metall, enrrotllables	69,49	a 32/m2
Bautista Carbonell	Valencia	Balmes, 2	Marbre mostrad, 260x60 Macael		
Bautista Mateu -tranp,camió-	Valencia	Pelayo,30	Ports 4 bigues ferro 3786 kgs.		
Cayetano Soler	Manises		Socalada alt 1,58 i 1 mts	48 i 12	15 i 8,5
Eloy Domínguez Veiga	Valencia	Av.Vic.Eugenia,5	Taulellets 20x20	400 i 100	7 i 12,5
Emilio Marínez	Aldaia	Cr. Remei	Balcó ferro,referlo, i prestages.	800 kgs.	1,50
Ernesto Ferrer S.A.	Valencia	de las Barcas,2	Ferratge per les cisternes		
Fco.Alfonso y Hermano	?		6 finestres,7 portes servicis,		
Fco.Esteve y Hnos.	Paterna		Suministrament de cal grassa kg.	7.755	0,06
Ferretería La Campana	Valencia		5 Panys i bocaclaus		
Fund.F. Fernando Gascó	Valencia	Guillem C, 124	Tubs ferro desaigües	9	1,3
Hijo de Miguel Mateu	Valencia		les 4 bigues de ferro		
Hijo de Vicente Ferrer	Valencia	Cr. Cuenca	Tuberies baixada canals		
J.Prat	Valencia	Colón 7i9	1 gravat S M. Alfonso XIII		
Jaime Balaguer	Aldaia		Atovons grossos i ordinaris	54.200	4,35
José A.Rey de Olágorta	Valencia	Ermita,4-6	Retalls ferro i redó kgs	706	45x%
José Corrons Ferrer	Valencia	Cl.Cuenca	Fusta Mobila i Suecia taulons	130	3,55
José Mª Folgado, 2 fres	Aldaia	del Cuadrat, F.B.	Fusta Mobila i Abet,taula de 9	17	3,75
José Morales	Alfafar		Treballs decorar i talla		
José Teodoro	Valencia	Cuba, J.T.	Canyis (Senill) son m2.	242	1,20
Juan Sala	Valencia	G.V.Germanías 53	1 cuina econom,de 70 cms.		
Julio Tomás Estellés	Valencia	Cuarte, 144	5 mts,rastrell (adoquins borera)		3
L.Gallego y Cía.	Valencia	Félix Pizcueta, 9	Mazos fills ferro		
La Vasco-Navarra	Pamplona	Delg.Valéncia	Assegurança maig/novbre acc.obrers		
Manuel Alepuz	Valencia	Arz.Mayoral,9	Segell cautxú per Junta Adm.		
Nicasio Campos	?		Algeps, en kilos i *caices*	58.553	0,02
R. Albert García,	Valencia		Elements decoratius:saló i façana		
Rafael Bon, Fustería Mec.	Valencia	Buen Orden 21	Portes,finestrals i altres		
Real Cía.Asturiana de Minas	Valencia	Mar,23	Xapa plom de 1 mm.		
S.A.García	Valencia	Moratín, 27	Oli llinaza, pinçells	17 kilos	1,7
Salvador Cardona	Valencia	Cuarte, 156-158	Freg,pica,tasa U, i sanitaris		
Siemmens (Matias Llop)	Valencia		Materials instal·lació eléctrica		
Siemnens (JoséJimenez)	Valencia		6 notes mats,eléctric i m.o.		
Vda de F.Palanca	Valencia	S. Vicent, 154	2 mts vidres fotogravats.		
Vda.Hijo Vidal Gascó	Valencia	Guillem de C,75	Fusta,50 taulons Mobila 4,60	50	4
Vicente Lino	Manises		Jornals de transp.material		
Vicente López	Valencia	Sevilla, 21 dup.	Interruptors per inst.elect.	12	
Vicente Timor	Valencia		Teulá(Rocalla) m2 i cavallets	352,63	6,2
Vicente Tronchoni	Valencia	Calle 19,VA, Cuenca	Capitels i penjolls		
Viuda Bernardino Valls	Valencia	Pascual i Genis,3	Impremta, papererí a 4 mil *Vales*		
Volta, S.A.	Valencia	P.i Genis, 28-A	Fil llomfolrrat 4 mm.		
El preu dels atovons o rajoles de 4,35 ptes., per 100 unitats. Igualment en els taulellets i en el sòl.					

ANNEX III

RELACIO DE PROVEIDORS DE MATERIALS d'ALAQUÀS.

Nom	Adreça	Materials, treball — servei	Quantitat	Preus
José Beltrán, ferretería		Tatxes, fillsferro, i demes als obrers		
José Roselló, serrería. (1)	Salmerón letra J	Hores de treballar la fusta		
Antonio López		Preparar els algeps i calç, a 10 céntims el kg.	56893 kg	
José Forriol		Pintar portes,balcó,façana		
Vicente i Francisco Martí Sanchis		Treballs de soldadures a ferros		
Francisco i Abelart Laborda	de la Pau,21	2 dipòssits d' obra de 600 litres		
José MªGimeno		Pintar 2 ròtuls en la façana		
Francisco Tárrega,		Trebals auxiliars: eléctric,cristaller		
José Cervera Barberá	Sant Jeroni, 3	*Enderrocament casa vella, 4 semanes*		
		l'import de les 4 fres, es de 1250 ptes.		
José Cervera Barberá		*Obra fonaments,desaigües,estructura*		
		durant 9 setmanes es paga 3655.-ptes.		
Francisco Cervera		*Obra alçada de parets,piso, teulá* , etc.		
durant 4 mesos, amb 736 jorn	jornals. Import d'un jornal: oficials a 9,50 i peons a 7,75			
jornals que es pagaven cada setmana i que feren un total de 8.029,70 ptes.				
Elías Forment Casaban	Major, 46	Proveïdor de tot el ciment del'obra i	287	4,75
		sacs de la cal hidráulica	125	1,75
Juan Alabau, taller mecánica	Benlliures, 38	*Jássenes* de 15 mts,ferratje i treballs	4	
Vicente Usedo		Serví fusta d'Avet taula 3x9	3	
Ramón Legua		Treballs fer el mostrador del bar		
Cecilio Peiró		Canals desaigües, instal·lació aigua		
Antonio García	Cl.Benlliure, 12	Treballs en ferro per al balcó etc.		
Joaquin Pascual	Cr.Major	Sòl hidráulic i porlant per la fixació	m2-260	4,25
Vicente Portalés		Jornals i transport, atovons i sorra(2)		
Bautista Portalés		Jornals i transport, sorra i grava		
Lorenzo Soriano		Transp, de algeps de Mislata		
Bautista Portalés		Jornals i transport, sorra i grava		
Francisco Cervera		Jornals i transport en el carro		
no consta nom.		1 viatge Xirivella, 2 a Alfafar-camió-		
Francisco García		Tranports 4 complets i 12 mijos		
Ramón Portalés		De jornals en el carro.		
Matías Llop (Corbats i Ebenisteria.)		Cadires de braços Nogal,reforçat	100	12
(Suc,de Benedito i Llop Hnos.)		14 taulers, torn, i 80 botons.		
(1)El carrer de Salmerón, ara Dos de Mayo.				
(2) Transport amb caballeries i carros, jornals de diversos viatjes, diferents distancies segons transportaven:				
sorra, grava -des del barranc-, o atovons de Aldaia, també retirar i vuidar escombreries, i d'altres.				

ANNEX IV

LLISTAT DE SOCIS AMB *VALES* O SENSE *VALES*, REGISTRATS EN DESEMBRE DE 1927

nº.Foli	Noms	Cognom 1	Cognom 2	Vales
68	Luis	Aguilar	Medina	20
	Luis	Aguilar	Sanz	
48	Lutgardo	Aleixandre		20
233	Pascual	Alfonso	Sanz	9
232	Jesús	Alfonso	Sanz	8
	Sebastián	Alfonso	Sanz	
29	Salvador	Andreu	Bou	30
74	Isabel	Andreu	Bou	10
206	Pascual	Andreu	Ibor	3
4	Salvador	Andreu	Martí	20
205	Juan	Andreu	Mora	2
79	Salvador	Andreu	Mora	10
212	Manuel	Balaguer	Boix	5
51	José	Barberá	Martí	35
182	Joaquín	Barberá	Martí	10
231	Miguel	Barberá	Miquel	7
104	Manuel	Barberá	Sáez	10
	Vicente	Barberá	Tárrega	
190	Ramón	Bartual		2
142	José	Benedito	Salafranca	10
44	Luis	Beso	Gil	15
218	Francisco	Besó	García	5
	Bautista	Besó	García	
83	Jacinto	Besó	García	10
	Miguel	Besó	Gil	
26	José	Besó	Gil	60
236	Francisco	Besó	Gil	10
132	Mariano	Besó	Planells	10
19	Francisco	Besó	Ramos	110
	Manuel	Beta	Forment	
	Manuel	Beta	Martí	
111	Ricardo	Campos		10
114	Pascual	Campos	Portalés	7
126	Vicente	Campos	Sanmiguel	6
226	Matias	Carpintero	Santo tomás	10
226	Matias	Carpintero	Santo tomás	10

nº. Foli	Noms	Cognom 1	Cognom 2	Vales
110	Vicente	Casaban	Mateu	3
36	Francisco	Catalá	Barberá	30
	Francisco	Catalá	Escribá	
78	Francisco	Catalá	Llácer	10
194	Blas	Catalá	Palop	5
110	Francisco	Catalá	Roselló	100
80	Miguel	Catalá	Roselló	10
196	Francisco	Catalá	Tárrega	2
39	Teresa	Catalá	(a Torta)	40
222	José	Cebrián		5
224	Francisco	Cervera	Barberá	10
157	José	Cervera	Barberá	10
171	Joaquín	Cervera	Barberá	5
	Vicente	Cervera	Barberá	
173	Miguel	Cervera	Barberá	10
115	Juan	Cervera	Mateu	5
94	Joaquin	Cervera	Moret	2
5	Pascual	Cervera	Requeni	138
57	Francisco	Cervera	Requeni	30
219	Jesús	Cervera	Saez	5
237	Quintín	Cervera	Saez	1
34	Francisco	Cervera	Sáez	20
203	Vicente	Cubells	Serrano	3
	Francisco	Cubells	Serrano	
118	Carmelo	Cubells	Planells	10
183	Antonio	Escribá	Forriol	3
92	Antonio	Escribá	Soria	13
130	Jose	Escribá	Soria	5
	José	Escrivá	Forriol	
	José	Escrivá	García	
223	Francisco	Ferrer	Forment	20
152	Francisco	Ferrer	Gil	18
148	Cayetano	Ferrer	Montoro	10
50	Ciriaco	Forment		7
162	Salvador	Forment	Barberá	10
91	Joaquín	Forment	Borrell	10

nº.Foli	Noms	Cognom 1	Cognom 2	Vales
230	Emilia	Forment	Casaban	4
122	Elias	Forment	Casaban	6
46	José	Forment	Casabán	11
128	Manuel	Forment	Casabán	10
52	Francisco	Forment	Casabán	19
41	Manuel	Forment	Catalá	8
95	Francisco	Forment	Catalá	13
200	Ismael	Forment	Llacer	2
241	José	Forment	Llácer	1
	Francisco	Forment	Martí	
176	Tomás	Forment	Serrano	5
43	Salvador	Forment	Tárrega	10
41	Manuel	Forment	(a Mandoc)	42
201	Adrián	Forriol	Boscá	10
1	José	Forriol	Boscá	40
216	Francisco	Forriol	Ferrer	10
213	José	Forriol	Ferrer	5
217	Jose	Forriol	Gil	10
64	Francisco	Forriol	Martí	20
60	Salvador	Forriol	Martí	20
166	Manuel	Forriol	Martínez	7
119	José	Forriol	Martínez	10
35	Francisco	Forriol	Nebot	45
238	Antonio	García	Barberá	1
6	Vicente	García	Catalá	50
16	Francisco	García	Catalá	25
	J.	García	Forment	
177	Vicente	García	Forriol	10
	Vicente	García	García	
134	Vicente	García	Lino	8
234	Antonio	García	Martí	5
185	Vicente	García	Martí	5
158	Miguel	García	Martínez	10
107	Antonio	García	Montoro	10
159	José	García	Pont	10

nº. Foli	Noms	Cognom 1	Cognom 2	Vales
160	Francisco	García	Pont	10
195	Antonio	García	Portalés	2
221	Jose	García	Sena	5
58	Vicente	García	Soler	13
37	Miguel	García	(a Sorga)	20
138	José	Gil	Barberá	10
222	Tomás	Gil	Estreder	5
15	Emilio	Gil	Lerma	100
129	Jose	Gil	Llácer	5
99	Vicente	Gil	Llácer	11
103	Francisco	Gil	Llácer	10
10	Emilio	Gil	Llácer	20
140	Manuel	Guasp	Folgado	10
	Francisco	Guerrero	Catalá	
	Vicente	Guerrero	Llopis	
181	Francisco	Guerrero	Llopis	10
113	Bautista	Guerrero	Llopis	5
98	Jose	Guerrero	Llopis	10
43	Francisco	Guillem	(a Paternero)	20
33	José	Gumersindo	Aldea	20
199	Vicente	Ibañez	Beta	2
82	Francisco	Lino	Gandiza	10
211	Vicente	Lino	Llacer	1
155	Miguel	Lino	Llácer	5
8	José	Lino	Navarro	15
235	Vicente	Lino	Navarro	8
22	Miguel	Lino	Navarro	20
198	Miguel	Lino	Peiró	2
137	José	Lino	Sanz	5
127	Francisco	Lino	Sanz	10
121	Luis	Lino	Sanz	5
214	Francisco	Lino	Llacer	1
	Francisco	Llácer	Alfonso	
	Salvador	Llácer	Alfonso	
38	Francisco	Llácer	Forriol	20

nº.Foli	Noms	Cognom 1	Cognom 2	Vales
75	Pedro	Llorca	Esteban	10
76	Vicente	Llorca	Soler	10
147	Antonio	Llorens		5
53	Francisco	Marti	Casaban	1
87	Ismael	Martí	Barberá	10
40	Francisco	Martí	Barberá	19
89	Leonardo	Martí	Ferrer	10
86	Francisco	Martí	Ferrer	10
161	Salvador	Martí	Forriol	10
150	Enrique	Martí	Menau	10
131	Vicente	Martí	Montesa	10
97	Ricardo	Martí	Saez	10
193	Vicente	Martinez	Portalés	4
239	Salvador	Martínez	Alfonso	6
187	Tomás	Martínez	Alfonso	10
71	Emilio	Martínez	Andrés	21
193	Vicente	Martinez	Portalés	4
239	Salvador	Martínez	Alfonso	6
187	Tomás	Martínez	Alfonso	10
71	Emilio	Martínez	Andrés	21
	Jesús	Martínez	García	
	Isidro	Martínez	García	
102	Pascual	Martínez	Parra	10
208	Salvador	Martínez	Portalés	3
197	Francisco	Martínez	Portalés	3
186	Daniel	Martínez	Salas	10
84	Tomás	Martínez	Salás	10
146	Jesús	Martínez	Salás	10
242	Gabriel	Martínez	Salás	10
69	Francisca	Martínez	Soriano	4
67	Francisco	Martínez	Soriano	2
143	Tomás	Martínez	Tárrega	10
47	José	Más	(a Neno)	20
57	Miguel	Mateu	Gandiza	5
189	Casimiro	Mestre	Ruiz	10
11	Cayetano	Miquel	Soriano	20

nº. Foli	Noms	Cognom 1	Cognom 2	Vales
164	Domingo	Mompó	Mullor	10
63	Manuel	Montalt	Llopis	90
178	Miguel	Montalt	Llopis	
25	Benito	Montalt	Martínez	30
106	Benito	Montalt	Sena	10
55/133	Salvador	Montoro	Forriol	20
	José	Monzó	Giner	
151	Bienvenido	Monzó	Sanmiguel	5
202	Salvador	Muñoz	Boscá	4
225	Vicente	Murgui	García	6
247	Angel	Ortíz	Giménez	10
23	Daniel	Pallardó	Andreu	70
	Miguel	Pallardó	Catalá	
165	Francisco	Pallardó	Paredes	1
3	Joaquin	Palop	Ferrandiz (?)	50
90	Salvador	Palop	Besó	10
45	Francisco	Palop	Forriol	10
184	Pascual	Palop	Ros	7
108	Francisco	Palop	Ros	10
141	Miguel	Palop	Ros	10
109	Julio	Palop	Ros	10
18	Salvador	Palop	Taberner	114
153	Vicente	Palop	Taberner	1
144	Vicente	Parra	Martínez	10
167	Mariano	Parra	Circuncisión	10
229	Cecilio	Peiró	Alfonso	10
179	Vicente	Peiró	Campos	10
204	Francisco	Peiró	Forment	2
	Salvador	Peiró	Forment	
77	Francisco	Peiró	Martí	10
	Manuel	Peiró	Martí	
149	José	Peiró	Martí	10
	José	Peiró	Mestre	
100	Francisco	Peiro	Palop	9
175	José	Peiró	Portalés	10
172	Vicente	Pons	Bartual	10

nº.Foli	Noms	Cognom 1	Cognom 2	Vales
169	Fernando	Pons	Bartual	7
12	Fernando	Pons	Muñoz	30
240	Ramón	Portalés	Besó	10
130	Andrés	Portalés	Catalá	3
117	Vicente	Portalés	García	10
246	Ramón	Portalés	García	10
17	Bautista	Portalés	Gil	120
	Bautista	Portalés	Guillem	
7	Vicente	Portalés	Prósper	100
27	Ramón	Portalés	Prósper	110
28	Francisco	Portalés	Prósper	60
191	José	Roca	Forment	2
170	Manuel	Roca	Martí	6
192	Francisco	Roca	Tárrega	3
88	Gumersindo	Rodriguez		10
210	Luis	Ros	Martí	5
135	Miguel	Ros	Martí	10
81	Jesús	Ros	Medina	10
	Francisco	Roselló	Catalá	
154	Tomás	Roselló	Cervera	10
70	José	Roselló	Montesa	11
56	Peregrin	Ruiz	Alfonso	20
112	Francisco	Sáez	Beta	10
59	José	Sanchis	Almiñano	20
123	Francisco	Staperpetua	Nacher	2
30	José	Sanz	Barberá	30
	Manuel	Sanz	Guasp	
188	Francisco	Sanz	Peiró	10
	Gaspar	Sanz	Peiró	
215	José	Sena	García	2
	Francisco	Sena	García	
	Francisco	Sena	Mateu	
101	Luis	Soler	Cerveró	10
	José	Soler	Cerveró	
168	Lorenzo	Soriano	Más	5
	José	Soriano	Portalés	

nº. Foli	Noms	Cognom 1	Cognom 2	Vales
13	José	Soriano	Puchalt	40
31	Salvador	Soriano	Puchalt	120
73	Jose	Tárrega		10
243	Francisco	Tárrega	Barberá	10
	José	Tárrega	Barberá	
207	Miguel	Tárrega	Barberá	1
105	Francisco	Tárrega	Boscá	2
245	Eusebio	Tárrega	Folgado	10
174	Vicente	Tárrega	Forment	10
61	Vicente	Tárrega	Forriol	5
42	Miguel	Tárrega	Forriol	180
120	Francisco	Tárrega	García	10
139	Salvador	Tárrega	Gil	10
32	Francisco	Tárrega	Gil	10
85	Melchor	Tárrega	Gil	10
	Angel	Tárrega	Llácer	
54	Salvador	Tárrega	Palop	20
124	Francisco	Tárrega	Roca	8
96	José	Tárrega	Ros	10
24	Vicente	Tárrega	Ros	105
20	Eusebio	Tárrega	Ros	25
	Francisco	Tárrega	Ros	
21	Miguel	Tárrega	Ros	30
125	Vicente	Tárrega	Ros	11
2	Miguel	Tárrega	Soriano	110
65	Vicente	Torres		10
220	Vicente	Usedo	Ferrer	10
	Vicente	Verdaguer	Forment	
228	Vicente	Verdeguer	Cuevas	10
145	José	Vicente		5
116	Pedro	Vicente	Benedito	5
	Vicente	Zanón	Calaf	
244	Jose	Zaragozá	Andreu	60
72	Viuda de	Joaquin	Pascual	10
66	Julián	El de la Casilla		4

El número de Foli correspon a la pàgina on está registrat cada soci en el llibre Major, de 1926, on consta la quantitat de *vales* bé de la serie A, o de la serie B, l'import en pessetes, així com les anotacions posteriors.

ENTRADA O INGRÉS DE SOCIS NOUS DELS ANYS 1928, 1929 i 1930.

Noms	Cognom 1	Cognom 2	Data alta
	en l'any 1928		
Ramón	Aguilar	Forment	13 de maig
José	Aguilar	Sanz	7 d' octubre
Salvador	Andreu	Mora	8 de gener
Francisco	Andreu	Bou	18 de març
Vicente	Beltrán	Ebrí	12 de febrer
Virgilio	Besó	Ortí	29 de gener
Miguel	Besó	Gil	18 de març
Vicente	Besó	Gil	18 de març
Salvador	Besó	García	2 de desembre
Ramón	Cervera	Moret	5 de febrer
Joaquín	Cervera	Martí	5 de febrer
Vicente	Cervera	Más	26 de febrer
Francisco	Cortés	Blat	18 de març
Arturo	Folgado	Soler	19 de febrer
Jesús	Forment	Catalá	5 de febrer
Manuel	Galvez	Orero	5 de febrer
Ramón	Guillem	Peiró	12 de febrer
José	Maleo	Villarroya	22 d'abril
Bienvenido	Mansón	Martí	8 de gener
Bartolomé	Marco	Rausell	7 d'octubre
Julio	Marco	Borrás	23 de desembre
Alejandro	Parra	Martínez	3 de juny
Francisco	Martí	S.Faustino	9 de desembre
Manuel	Martínez	Sanchis	23 de setembre
José	Miquel	Recatalá	2 de setembre
Salvador	Montesa	Sena	25 de març
Ernesto	Monzón	Samiguel	29 de gener
Enrique	Moret	Casted	29 de gener
Diego	Moya		8 de juliol
Francisco	Peiró	Balaguer	29 de gener
Enrique	Peris	Saez	11 de març
Vicente	Portalés	Gil	19 de febrer
Vicente	Roca	Tárrega	29 de gener
Bautista	Soler	Cervera	19 de febrer
Manuel	Tárrega	Más	29 d'abril

Noms	Cognom 1	Cognom 2	Data alta
	en l'any 1929		
Santiago	Arieta		3 de març
Francisco	Campos	Cosme	25 d'agost
Emilio	Catalá	Escribá	1 de setembre
Manuel	Duet	Mora	10 de febrer
Francisco	Ferrer	Pons	23 de juny
Mariano	Garcia	Portalés	7 de juliol
Francisco	García	Pardo	27 de gener
Alfonso	García	Portalés	1 de setembre
Vicente	Guillem	Peiró	20 d'0ctubre
José	Lino	Sanz	16 de juny
Adolfo	Martí	Montalt	14 d'a bril
Vicente	Martí	Sanchís	4 d'agost
Juan	Martínez	Bolinches	28 d'abril
Domingo	Medina	Cubells	25 d'agost
Cayetano	Miquel	Soriano	21 de juliol
Jorge	Navarro	Ruiz	16 de juny
Vicente	Perales	Sebastián	16 de febrer
Francisco	Peris	Gil	13 de gener
Geronimo	Pons	Moreno	25 d'agost
Pascual	Ripoll	López	28 d'a bril
Mariano	Romero	Fenoll	9 de juny
Francisco	Roselló	Andreu	21 de juliol
Peregrin	Ruiz	Más	30 de juny
Edelmiro	Sánchez	Estrada	27 de gener
Francisco	Sanchis		17 de febrer
Alberto	Sanz	Palop	7 de juliol

Noms	Cognom 1	Cognom 2	Data alta
	en l'any 1930		
Vicente	Barberá	Tárrega	28 de desembre
José	Botella	Ferris	6 d'abril
Paulino	Carrión	Ferrer	16 de març
Mariano	Casabán	Brisa	11 de maig
Francisco	Forriol	Martínez	27 d'abril
Vicente	García	Yoga	9 de març
Francisco	Ibañez	Lino	20 d'abril
Luis	Lino	Sanz	16 de març
Francisco	Lino	Sanz	25 de maig
Jesús	Martínez	García	7 de desembre
Salvador	Moret	Palop	16 de març
José	Pallarés	Exposito	20 d'abril
Manuel	Parra	Legua	4 de maig
Arturo	Parra	Martínez	7 de desembre
Manuel	Peiró	Martí	30 de novembre
Balbino	Peiró	Martí	28 de desembre
Cayetano	Portales	Besó	30 de març
Vicente	Solves		6 de juliol
Ricardo	Tárrega	Palop	28 d'octubre
Vicente	Usedo	Tárrega	7 de desembre
Vicente	Zanón	Catalá	12 d'octubre
Vicente	Zanón	Calaf	9 de novembre

ANNEX V

L'ANY 1927 EL DIARI D'UNA OBRA (Alaquàs, dilluns 9 de maig de 1927)

nº doc	Día	Text	Import
	GENER		pessetes
1-1.	31 - 5.	*Fra.Vda.Berd.Valls,Vcía., 4000 imp.Vales i 2 llibretes*	77,65
1-3.	11 - 8.	*Pago copia de l'Escritura de compra de la casa*	23,00
1-4.	13 - 8.	*Pago d'Impost d'Hisenda, drets escriptura (a R.Portalés)*	199,00
1-5. i	1-6.	*de Ma.Miquel, rebuts atrassats Contribució del 25 i 26.*	20,00
1-7. i	11-8.	*de Ma.Miquel, del Ajuntament aribitres canalons i desaigüe*	6,00
	FEBRER		
1-5 i 6.	25.	*Pagat rebuts Ajuntament, canalons i desaigües(Ma.Miquel)*	6,00
	MAR,		
1-125.	13	*Compra 8 paquets de tatxes a José Beltrán*	16,50
1-9.	25	*Pagament drets a la Notaria (doc, de J.Besó)*	29,70
1-10.	25	*Compra llibre d'Actes i llibretes*	12,75
	ABRIL		
1-14.	9	*El segell de la Junta Administrativa en M. Alepuz de Vcía.*	4,00
1-13.	23	*Rbs Contribució, 3 ttres 32,95 i Canalons 1,80 =*	34,70
1-30.	30	*Cotribució Territorial del trimestre, (Ma.Miquel)*	12,50
1-31.	30	*idem. Idem idem*	10,00
	MAIG		
2-15.	14	*1r, pagament a José Cervera Barberá,* **demolici— casa vella**	300,00
2-16,	21	*el 2n pagament al Sr.Cervera a competer de idem*	300,00
2-17.	28	*el 3r, pagament idem de idem*	300,00
	JUNY		
6-18.	7	*De Fco.Esteve i Germans, 1365 kgs cal grassa per*	81,90
2-19.	12	*4ta fra, a José Cervera, s'acabat l' enderrocament*	350,00
		La demolició de la casa vella ha durat 4 setmanes i ha costat 1.250 pessetes.	
3-20.	18	*1ª fra de José Cervera Barberá a compte* **Obra-estructura**	300,00
4-21.	19	*Jaime Balaguer, fca.atovons, 7200 totxos*	313,20
5-23.	19	*de Elies Forment, mats.construc. 30 sacs ciment Raff*	142,50
6-26.	21	*F.Esteve i Germans.Paterna, cal grassa 1036 kgs*	61,80
17-22.	23	*Vicent Portales, per transport materials obra*	97,00
3-27.	25	*2ª fra de José Cervera, a compte Obra fonaments*	450,00
17-28.	26	*Batiste Portalés, 8 jornals i transp,mats, carro de 2 cavalls*	160,00
6-29.	27	*Fco.Esteve i germans, per calç grassa 1466 kgs*	87,96
17-25.	29	*Fco.Bessó jornals transportar materials*	97,00
1-24.	30	*de la ferretería J.Beltran, diu "por m/fra."*	54,50
15-55.	30	*José A.Rey,de Vcia. 470 kgs retalls de ferro a 0,43kg.*	202,10
15-61.	30	*Nota de 219 kgs de ferro T a 0,63 i 4 viatges a Vcia,(n.c.n.)*	193,00

nº doc	Día	Text	Import
	JULIOL		***pessetes***
1-52.	1	*de L.Gallego Cía.Vcia,* mazos almabre nº 8	15,00
3-40.	2	*es la 3ª fra, del obrer J. Cervera Barberá*	400,00
4-48.	3	*de Jaume Balaguer,Aldaia, porten 10.800 atovons*	469,80
1-66.	4	*José Roselló per aserrar fusta per l'obra*	66,70
6-46.	4	*Porten mes calç grassa els germans Esteve, 1506 ks*	90,35
11-45.	8	*de Hijo Vidal Gascó y Cía, 50 taulons de fusta de 4,60*	805,00
3-43.	9	*4ª fra de José Cervera, treballs fets esta setmana*	430,00
5-44.	10	*Elies Forment, serveix 42 sacs ciment i 16 de cal*	227,50
3-41.	16	*Per la feina dels obres esta semana J.Cervera*	450,00
4-93.	17	*del ratjolar de Balaguer de Aldaia 6900 at, a 4,35/100*	300,15
3-38.	23	*El sr Cervera Barberá passa la fra de la setmana*	400,00
7-34.	23	*Nicasio Campos subministrament de 10356 kgs alxeps*	207,00
5-36.	24	*Entrada ciment 29 raff i 3 aslant de Elies Forment*	155,75
17-35	24	*Vicent Portalés, per jornals transports de materials*	60,00
17-37.	25	*de Lorenzo Soriano, 7* cahices *algeps i 2 jornals*	38,00
17-42.	25	*Transport desde Vcia, de 4 bigues ferro B.Mateu*	100,00
3-32.	30	*Per el treball de la setmana a José Cervera s/fra*	375,00
7-33.	31	*de Nicasio Campos 5177 kgs d'algeps, a 2 ptes, els 100 kgs.*	103,50
	AGOST		
6-54.	6	*Fco.Esteve i Germans, 1263 kgs, cal a 6 céntims*	75,78
3-53.	6	*José Cervera Barberá, la fra de la setmana pels jornals*	450,00
4-50.	7	*de Jaime Balaguer, arriben 6800 atobons*	313,30
5-51.	7	*i 40 sac de ciment Raff,de Elies Forment*	190,00
17-49.	7	*Batiste Portalés per treballs transport material*	72,70
9-56.	8	*Juan Alabau, 4* jàsseres *de 15 mts, pagat a compte*	400,00
15-103.	9	*Per 241 kgs ferro de angle (n.c.n.)*	142,00
15-69.	10	*També 236 kgs ferro redó de José Rey Olágorta, de Vcía.*	106,20
15-82.	10	*Planxa plana, 6 kgs comprada a Real Cía Asturiana Minas*	7,50
3-57.	14	*de José Cervera, 9ª i última fra. , pel treballs d'obrers*	400,00
		de vila "invertidos en el nuevo local". Total cobrat 3655 ptes	
		Fres, sense detall -ni dies,ni preus- dels que han treballat en els fonaments.	
		En el que segueix si que es detalla els noms, jornades que fan, categories:	
		els oficials a 9,50 ptes. I el peons a 7,75 el jornal. **Alçada de parets.**	
3-60.	20	*1ª Nota de Fco.Cervera 10 homes fan 38 jornals*	351,55
4-59.	21	*porten 4500 atovons de Balaguer d'Aldaia*	195,75
3-63.	27	*2na, Nota de Fco.Cervera, 11 obrers, 54 jornals*	485,25
1-67.	27	*d'Antonio López, preparar la calç*	25,50
7-62.	27	*Nicasio Campos serveix 3602 kgs d'algeps*	92,25
15-68.	28	*de Hijo Vte.Ferrer de Vcía, 4 tubs canals i argolles*	80,00
9-65.	28	*Juan Alabau, 2on. pagament a compte de les 4* jàsseres	720,00
13-64.	28	*Rafael Bon, fustería: els marcs,portes, finestres, pago a compter*	1000,00
11-193.	31	*Vicent Usedo, per 3 taulons fusta de 4 mts, de Avet*	27,00
17-81.	?	*Hi ha un pagament de transport que no té el nom (n.c.n.)*	36,00

nº doc	Día	Text	Import
	SEPTEMBRE		***pessetes***
1-87.	2	*de Stat.García,pro,quimics 1 llauda 17 litres oli llinaza*	31,40
3-72.	3	*3a.Nota de Fco.Cervera, per 43 jornals, de 11 homes*	383,00
5-70.	4	*de Elies Forment 30 sacs calç hidràulica*	52,50
7-75.	4	*de Nicasio Campos entren 3290 kilos de algeps*	65,80
13-73.	5	*2on pagament a compte de la fusteria, a Rafael Bon*	1000,00
9-93.	10	*Juan Alabau, fan el muntatge de les jàsseres, pago resto*	165,00
11-80.	10	*José Corrons Ferrer, de Vcía, servei les bigues de fusta*	
		mobila i suecia, hi ha molta quantitat i diverses mesures	971,10
3-76.	11	*4ta.Nota de F.Cervera del 13 homes que fan 42 jornals*	371,32
4-74.	11	*Jaume Balaguer serveis 7350 rajoles grosses i 600 normals*	344,32
12-85.	15	*Alfons Cubells, Vcía., de 9 persianes metall finestres i portes*	2212,00
3-77.	17	*5na. Nota F.Cervera de la setmana -16 que fan 66 jorns-*	589,63
7-78.	17	*Nicasio Campos entrega 8574 ks, d'algeps*	171,48
5-79.	18	*i Elies Forment, serveix 20 sacs cal hidráulica i 20 ciment*	130,00
		-la quantitat de materials rebuts i els homes treballant,	
		mostren que l'obra va molt lleugera-.	
1-98.	19	*a Jose Mateo, Aldaia, per fer document per un préstec*	15,00
3-91.	24	*La 6ta.Nota dels 19 obrers, que fan 85 jornals import*	752,10
7-89.	24	*de Nicasio Campos porten algeps, 7876 kilos*	157,32
1-86.	25	*Jose Forriol,material per a pintar portes i ferros*	30,00
8-83.	25	*José Teodoro, Vcía., per 242 m2. de senill (canyís)*	290,40
1-90.	25.	*del ferreter Beltran compra de tatxes i d'altres*	72,20
1-101.	28	*Francisco Martí, per afegir 6 caldas a viguetes de ferro*	4,00
3-149.	29	*els 27 jornals de 4 obrers de F.Cervera*	237,15
14-92.	30	*R. Albert de Vcia, serveix les cornises,* cubres i conxas	1.080,00
	OCTUBRE		
7-94.	2	*de Nicasio Campos, 8050 kgrs de algeps*	161,00
3-97.	2	*En la 7na.Nota per els 97 jornals de 18 homes*	825,10
4-96.	2	*Porten 3850, 200 i 500 atobons del rajolar de Balaguer*	205,17
16-95.	2	*Joaquín Pascual, fca,de taulellets per al sol, pagat a comper*	600,00
17-151.	2	*pagat a Fco.Cervera 3 jornals carro transp.,materials*	35,00
3-100.	8	*Nota 8na. Fco.Cervera, de 14 homes i 82 jorns*	706,85
5-99.	9	*de Forment Casabán: 20 de cal, 28 cement Rap i 7 Raff*	180,25
7-102.	9	*mes algeps de N.Campos, cuatre mil kilos*	25,85
3-104.	15	*Fco.Cervera, 9na,relació de 10 homes, amb 54 jornals*	457,80
10-106.	15	*de Vicente Timor, Vcía., 344,82 m2, plaques teulada*	2.206,30
10-107.	15	*i del ferrage i elements muntatge*	115,95
5-105.	16	*d'Elies Forment, 20 de cal hidra,22 cement Rap i14 Raff*	189,50
17-111.	16	*Vicent Portalés, jornals transport i de la sorra*	80,50
15-110	19	*de la firma Juan Sala, Vcía., Cuina econòmica de 70 cms*	200,00
15-108.	20	*Pago de 1 L/ canvi de Hijo M. Mateu per bigues ferro*	1.000,00
3-112.	23	*Pagament de la nota 10, pel treball de 9 homes, en 34 jorns*	315,64
5-109.	23	*Mes ciment 40 sacs d'Elies Forment Casabán*	190,00
14-113	26	*de Vicente Fronchoni, Vcia., 6 capitells columnes Saló*	246,00
3-115.	29	*Nota F.Cervera, per 44 jornals de 9 homes*	380,45
7-114.	30	*Nicasi Campos serveix 17 caices d'algeps*	21,25
16-139.	31	*de Salvador Cardona, Vcía., sanitaris, pica de la cuina,etc*	420,00

nº doc	Día	Text	Import
	NOVEMBRE		***pessetes***
1-144.	1	*Eugenio Tudela, aparellador,import del Projecte, copia, etc.,*	250,00
15-122.	2	*Fundició Gascó, Vcia., tubs desaigüe*	11,70
15-124.	2	*Ernesto Ferrer, Vcia., elements per als sanitaris(aixetes,etc.)*	17,60
11-187	3	*José Ma.Folgado per 4 taulons mobila-avet*	55,50
16-137.	3	*Eloy Dominguez,Vcía., 400 taulellets blanc i 100 sanefes*	40,50
15-133.	4	*Pagament 2na lletra a Miguel Mateu, resta import bigues ferro*	1082,30
3-116.	6	*Fco.Cervera Nota 12, de 39 jornals de 8 homes*	332,00
7-118.	6	*de Nicasio Campos, 2281* caices *de algeps*	63,82
13-120.	6	*a Rafael Bon, fusteria, 3er, pagament a compte*	500,00
15-117.	6	*Ceilio Peiró, per 54 mts canals, i tubs desaigües*	371,20
15-119	6	*Emilio Martínez, Aldaia, balcó ferro-dolç de 800 gs*	1.253,50
18-132	11	*Siemens, S.I.Elec, de Vcía, materials instal. eléctrica*	819,00
1-128.	12	*José Forriol,pintar:portes,balcón i façana, 12 jorns, i utensilis*	127,75
3-126.	12	*Es paga la setmana dels 46 jornal als 8 obres*	395,00
5-121.	13	*Elies Forment porten 16 de calç hidràulica i 3 ciment rapit*	40,00
17-169.	14	*Per 2 jornals transport, sorra des de Torrent de F.Cervera*	28,00
18-130	14	*de Volta SA, Vcía., 28 mts, fil forrat de 4 mm.*	24,70
16-141	18	*de Cayetano Soler de Manises, socalada cosita*	703,00
6-148.		*Fco.Esteve Germans, calç grassa 1125 kgs.*	67,50
1-131.	20	*Abelard i Paco Laborda, per 2 depósits d'obra de 600 lts*	60,00
3-135.	20	*Francisco Cervera, Nota setmanal dels 8 obrers per 44 jornals*	383,00
4-127.	20	*J.Balaguer, serveix 2350, 1200 i 900 atovons*	186,67
7-136.	20	*de Nicasio Campos, per 20 cabassos algeps*	25,00
14-145.	20	*José Morales de Alfafar, dú la talla per la decoració*	400,00
17-146.	21	*de 8 jornals transp material diversos a V.Lino -Manises-*	40,00
15-192.	23	*Juan Alabau, serveix 141 kgs ferro tallat a mesura*	84,60
17-168.	24	*a Francisco García, 16 jornals transport del carro*	186,00
3-143.	26	*Pagat a FCervera Nota de la feina de 8 homes per 34 jorns*	301,85
16-138.	26	*de Joaquín Pascual, 280 m2., sòl,6 sacs porlant Retrofa*	619,50
18-150.	26	*Vicente López electricista, per interruptors*	24,00
1-140.	27	*Vicent Martí, per fer 12 soldadures*	19,00
1-147.	27	*a Antonio López, preparar algeps*	31,00
13-142.	27	*Pagat a Rafael Bon, a compte de la fusteria*	500,00
15-171.	29	*paguen a Antonio Garcia, per treballs millores en el balcó*	70,00
1-186.	30	*comprat en José Beltrán, tubs aigua, portilla, aixetes*	30,77
1-185.	31	*al ferreter Beltrán compren fil llum, tatxes i unes corrioletes*	12,15
17-164.	?	*a Bautista Portales, 13 jornals, transport i pagat per la sorra*	395,50

nº doc	Día	Text	Import
	DESSEMBRE		***pessetes***
15-179.	2	*a Antonio García, per treballs diversos en Nou local*	30,00
13-154.	4	*a Rafael Bon, fusteria, pagamente a compte*	1.000,00
13-159	4	*Ramón Legua ,feina de fusteria del mostrador*	43,00
14-170	4	*José Morales, resta del import talla i d'altres*	320,00
18-166.	7	*a José Jimenez per varios materials d'electricitat*	19,90
18-161	9	*a Fco.Tárrega, també por fil llum, fusibles, interruptors*	53,00
18-162.	12	*de Siemens S.I.Elect, per material instal·lació elèctrica*	99,80
13-152	14	*Pagament a compte Rafael Bon, fusteria*	300,00
17-165.	20	*Fco.Cervera, 3 jornals i transport en el carro*	40,00
1-191.	21	*La Vasco Navarra, Pamplona, Assegurança accident obres*	154,50
3-157.	21	*Fco.Cervera, obrer, a compte del deute al seu favor Obra*	300,00
18-190.	22	*a José Jimenez, mats: cinta island,tornillos,claus, etc*	14,90
1-167.	23	*Vda. de F. Palanca,Vcía, cristalls fotograbats i 2 mts. (?)*	47,00
16-153.	24	*Bautista Carbonell, Vcia., tapa marbre Macael mostrador*	135,00
17-163.	24	*a Benedito, transport camió vigues, a Alfafar i Xirivella*	40,00
17-168.	24	*a Fco.García, per 16 jornals transports en carro*	186,00
1-158.	24	*J.Prat, Vcía., 1 cuadre gravat de Sa Mj.Alfons XIII.*	7,50
13-160	24	*Ferretería La Campana Vcía., 5 panys i el escuts*	19,40
18-156.	27	*José Jiménez, Llums, focus,i materials eléctrics*	88,95
19-172	30	*Matias Llop, mobles curvats, 100 cadires amb bracets*	1.113,00
	31	*Festa. Feliç Any Nou .....*	
		en el any de 1. 9 2 8	
	GENER		
7-178	1	*Compra de 14 cabassos d'algeps a N.Campos*	17,50
13-181.	6	*Fco.Alfonso, fra, treballs i materials sobre la fustería*	358,00
13-182.	6	*idem portes aseos, muntages, ferratges, y demes*	330,35
18-180.	6	*de José Jimenez, per 30 portabombetes baioneta*	16,70
1-183.	7	*Jose Ma.Gimeno, per pintar 2 ròtuls*	25,00
1-184.	7	*de Julio Tomás de Vcía., per 5 mts rastrell plantilla*	15,00
5-174.	7	*Elies Forment, 3 de cal h., 1 i 9 ciment Raff*	55,25
16-175.	8	*Joaquim Pascual, 13 mts, sòl hidràulic porlant*	103,50
10-173.	10	*Vicent Timor, Vcía., per la resta treballs de la teulá*	47,00
1-194.	13	*Fco. Tárrega, l'import de 8 vidres i col·locarlos*	34,50
11-123.	20	*José Ma.Folgado, 13 taulons Mobila distintes llargaries*	144,55
1-195.	22	*Per "dictar el reglament" i cost*	14,50
3-177.	22	*l'obrer Fco.Cervera, de 3 homes en 9 jornal*	112,90
7-176.	29	*Nicasi Campos, algeps servit al vell i nou local*	45,00
	FEBRER		
7-178.	1	*Nicasio Campos serveix 14 cabassos d'algeps*	17,50
17-188.	2	*Ramón Portalés, 3 jornals carro i sorra*	36,00
4-189.	5	*de Jaime Balaguer,Aldaia, 150,800 i 100 atovons*	42,70
	MAR,		
1-197.	3	*de l'Ajuntament, arbitres per l'Obra i aigua (a R. Portalés)*	86,20
3-196.	4	*Pago a Francisco Cervera, final del Contracte alçada parets*	350,00

Notes sobre aquets Diari -als 82 anys de la reatlització-:

L'escrit d' aquets Diari s'ha fet d'acort a les dades que consten en els documents.
S'ha mantés la numeració documentaria tal i com en el seu moment va ser registrada en el llibres i guardada.
En els apunts dels obres de vila (notes setmanals de F.Cervera) els imports pagats segons, si eren més oficials, més peons o menys, i també els dies que estaven treballant cada setmana.

Hi han varios pagaments que s'abonaren passat el temps de quan s'habien rebut els materials o després de feta la feina.

Se espera la comprensió i l'estima del lector al respecte.

ANNEX VI

VICENT GARCÍA MARTINEZ .....ARQUITECTE

AJUNTAMENT D' ALAQUÀS.

PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ I REFORMA INTERIOR DEL CENTRE HISTÒRIC

INFORME REFERENT ALS VALORS HISTÒRIC - ARTÍSTICS DE L'EDIFICI DE LA SEU DE L' *ATENEU CULTURAL I ESPORTIU D'ALAQUÀS.*

L'edifici de l'Ateneu es troba situat a la Plaça de la Constitució, formant cantó amb el carrer Major. L'actual Plaça de la Constitució compren la superfície de l'antiga plaça del mateix nom (situada al costat del Palau Senyorial, de la qual partien- i partixen hui en dia- els carrers Major i dels Benlliure) i els terrenys ocupats antigament per diverses edificacions que tancaven la plaça pel costat Est.

L'Ateneu és un antic casino de començaments del segle XX, de fenestració àmplia i regular, balcó corregut i dues plantes d'altura.

La seua "presència" en l'espai urbà és molt destacada, ajudant a configurar l'inici del carrer Major i jugant, en certa mida, de contrapunt a l'enorme construcció del Palau Senyorial.

L'edifici de l'Ateneu respon a la tipologia habitual dels casinos de principis de segle, presentant la seua organització espacial una gran coherència amb el programa funcional típic d'aquests edificis. És precisament eixa coherència tipològica un dels seus valors arquitectònics més destacables.

La planta baixa està destinada, pràcticament en la seua totalitat, a saló de reunió i de joc, amb la típica barra del bar en un dels seus cantons. Àmplies finestres serveixen per a donar llum a l'interior i, a la vegada, permetre observar, des de les taules de joc, el moviment ciutadà de la plaça i el carrer Major.

A la part oposada al carrer Major, junt a la mitgera, hi ha una crugia que forma una banda de serveis, a la qual es troba ubicada l'escala d'accés al pis de dalt, els serveis higiènics, la cuina del bar, etc.

A la planta alta hi ha un gran saló destinat, primitivament, a local d'assaig de la banda de música, saló de festes, balls i reunions.

El solar és de planta rectangular, amb unes dimensions aproximades de 20 x 16 mts.

L'espai interior de la planta baixa està dividit, quasi canònicament, en dotze quadrats d'aproximadament 5 mts. de costat, per sis pilars de planta octogonal que introdueixen un ritme i una escala molt adequada que es correspon amb el ritme de la composició de les finestres de la façana, molt equilibrat. Això fa interessant la percepció de l'edifici tant des de l'exterior com des de l'interior del saló de planta baixa.

L'espai de la planta alta, pel contrari, està totalment exempt de pilars, al resoldre la seua coberta mitjançant armadures de ferro i fusta que recolzen en la façana i la paret mitgera oposada a la plaça.

Les dues façanes presenten una composició simètrica, amb número impar i correspondència vertical dels buits. Cinc buits per planta en al façana Est i tres per planta en la façana Sud.

Reforçant el concepte simètric de la composició en cadascuna de les façanes, el buit central de la planta baixa correspon a una porta d'accés.

El cantó de la plaça amb el carrer Major es resol amb un xicotet xamfrà on hi ha un buit per planta.

Un balcó corregut al llarg de tota la façana dóna a l'edifici una clara significació pública.

La coberta queda oculta per un ampit d'obra amb decoració d'influència historicista, al qual hi ha elements que es destaquen en altura en el punt de l'eix de les façanes i en la cantonada, reforçant la composició simètrica d'aquestes.

L'edifici, a banda del seu interés per raons històriques i pel fet de ser un testimoni de la cultura local en allò referent a les societats musicals de l'època, te valors arquitectònics destacables, tant per les seues característiques tipològiques singulars que poden servir d'exemple clar de les solucions distributives i constructives típiques dels edificis dels casinos de principis de segle, com pel seu emplaçament en l'espai urbà que envolta el Palau Senyorial, declarat Monument Nacional l'any 1918.

AJUNTAMENT D' ALAQUÀS.

PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ I REFORMA INTERIOR DEL CENTRE HISTÒRIC

L'edifici està inclòs al Catàleg del Pla Especial de Protecció del Centre Històric d'Alaquàs, amb Nivell de Protecció Parcial.

S'inclou com annex les fitxes corresponents del Catàleg.

Alaquàs Març 2002

L'Arquitecte Redactor
del Pla Especial de Protecció
del Centre Històric d'Alaquàs.

ANNEX VII

CORPORACIONS MUNICIPALS. Alaquàs, 1910 fins 1924

La informació està treta de l'arxiu de la Diputació de València, de les actes que es feien amb els *quintos* de cada any. Al marge de l'acta apareix el nom de l'Alcalde i dels Regidors.

Algunes vegades indica quins són els Tinents-Alcaldes i els Regidors Síndics, altres no. Algunes vegades especifica els dos cognoms i altres només el primer.

Any	Components de la Corporació	Partit		Càrrec
		Liberal	Conservador	
1910	Francisco Sena Medina		X	Alcalde
	José Mª Palop Guillem		X	1er. Tinent Alcalde
	Francisco Alfonso Serra	¿	¿	2ón Tinent Alcalde
	Miguel Forment Soria		X	Regidor Síndic
	Salvador Vento Peiró		X	
	Mariano martinez Ros			
	Francisco Barberà García			
	Daniel Pallardó Andreu	X		
1911	Francisco Sena Medina		X	Alcalde
	José Mª Palop Guillem		X	1er. Tinent Alcalde
	Francisco Alfonso Serra		X	2ón Tinent Alcalde
	Miguel Forment Soria		X	Regidor Síndic
	Salvador Vento Peiró		X	
	Francisco Barberà García		X	
	Mariano Martínez Ros		X	
	Ramón Peiró Portalés		X	
	Francisco Besó Ramos	X		
1912	Miguel Forment Soria		X	Alcalde
	José Mª Palop Guillem		X	
	Francisco Sena Medina		X	
	Francisco Barberà García		X	
	José Mª Guillem	X		
	José Ferrando Peiró		X	
	Francisco Martinez	¿	¿	
	Vicente Palop	¿	¿	
1915	José Mª Palop Guillem		X	Alcalde
	José Mª Guillem	X		
	Salvador Vento Peiró		X	
	José Ferrando Peiró		X	
	Francisco Martínez	¿	¿	
	Salvador Ferrer Martínez		X	
	José Sena	¿	¿	
1916	José Mª Palop Guillem		X	Alcalde
	Salvador Vento Peiró		X	
	José Barberà		X	
	Miguel Medina		X	
	Salvador Ferrer Martinez		X	
	José Sena	¿	¿	

1917	José Mª Palop Guillem		X	Alcalde
	Terencio Palop Montoro		X	
	Miguel Medina		X	
	Salvador Ferrer Martínez		X	
	José Sanz	X		
1918	Joaquín Vento Peiró		X	Alcalde
	Pedro Laborda		X	
	Salvador Tàrrega	X		
	Miguel Montoro Medina		X	
	Terencio Palop Montoro		X	
	Miguel Palop	¿	¿	
1919	Joaquín Vento Peiró		X	Alcalde
	José Barberà		X	
	Pedro Laborda		X	
	Miguel Medina		X	
	Terencio Palop Montoro		X	
	Pascual Gil		X	
1920	José Barberà García		X	Alcalde
	Pedro Laborda		X	
	Miguel Medina Portalés		X	
	Salvador Tàrrega	X		
	Pascual Gil		X	
	Miguel Montoro Medina		X	
1921	Joaquín Vento Peiró		X	Alcalde
	José Ferrando Peiró		X	
	Miguel Martí		X	
	Francisco Català Tàrrega	X		
	Miguel Palop	¿	¿	
	José Mª Guillem	X		
	José Sanz	X		
1922	Joaquín Vento Peiró		X	Alcalde
	Pedro Laborda		X	
	Pascual Gil		X	
	Miguel Martí		X	
	Miguel Forment		X	
	José Ferrando Peiró		X	
1923	Francisco Sena Medina		X	Alcalde
	Miguel Forment		X	
	José Ferrando Peiró		X	
	Macario García		X	
	José Peiró	¿	¿	
	Pascual Medina		X	
	Francisco Català	X		

1924	Sebastián Alós Martinez		X	Alcalde
	Blas Català	X		
	Francisco Montalt		X	
	Parcual Andres		X	
	Francisco Palop	¿	¿	
	Luis Planells Ferrer		X	
	Francisco Forment	¿	¿	